

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneen asiakkaan kohtaaminen moniammatillisessa ympäris- tössä

Itseopiskelumateriaalia verkossa

Henri Karttunen
Matti Koski
Mikaela Salmi

11/2020

Tiivistelmä

Tekijät Henri Karttunen Matti Koski Mikaela Salmi	Tutkinto Ensihoitaja-sairaanhoitaja AMK Poliisi AMK Sosionomi AMK
Julkaisun nimi Lähisuhdeväkivaltaa kokeneen asiakkaan kohtaaminen moniammatillisessa ympäristössä	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Marjo Räsänen Minna Nurminen Olavi Kujanpää	Opinnäytetyön muoto toiminnallinen tehty koulun omassa hankkeessa
<p>Tämä opinnäytetyö on osa Poliisiammattikorkeakoulun ja Tampereen ammattikorkeakoulun pilottikokeilua, jossa valmistui kolme erillistä opinnäytetyötä vuoden 2020 aikana. Tämä opinnäytetyö on ensimmäinen Poliisiammattikorkeakoulun ja Tampereen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö, jossa tekijöinä on opiskelijoita sosionomi-, ensihoitaja- ja poliisitutkintoaloilta. Opinnäytetyö on arkistoitu erikseen sekä Tampereen ammattikorkeakoulun että Poliisiammattikorkeakoulun toimesta. Tämä versio on julkaistu Poliisiammattikorkeakoulun toimesta.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa verkkoitseopiskelumateriaali ja selvittää mitä taitoja moniammatillinen yhteistyö vaatii sekä mitä moniammatillista yhteistyötä lähisuhdeväkivallan parissa tehdään. Tavoitteena oli tuoda ilmi moniammatillisuuden mahdollisuuksia sekä miten muiden ammattilaisten kanssa tulee toimia yhteistyössä, jotta asiakkaalle saataisiin mahdollisimman eheä palvelupolku ja riittävä apu.</p> <p>Opinnäytetyöpilottihankkeen alulle panijoina toimivat Poliisiammattikorkeakoulun ja Tampereen ammattikorkeakoulun pilottikokeilun vastuupettajat. Opinnäytetyö on tehty toiminnallisena opinnäytteenä. Tuotoksena tiimi tuotti verkkoitseopiskelumateriaalin Bulb-verkkoalustalle. Verkkoitseopiskelumateriaalin tarkoituksena on motivoida ensihoitaja-, poliisi- ja sosionomiopiskelijoita toimimaan laadukkaasti lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Opinnäytteenä pyrittiin juurruttamaan tulevan ammattilaisen mieleen se, että laadukkaalla toiminnalla auttaa myös omaa organisaatiota toimimaan laadukkaammin. Myös “out of the box” -ajattelulla ja toiminnalla tuottaa samanaikaisesti parempaa palvelua sidosryhmilleen ja sitä kautta avun tarpeessa oleville asiakkaille kokonaisvaltaisemmin.</p> <p>Tavoitteena on, että tulevaisuudessa verkkoitseopiskelumateriaalia voisi hyödyntää osana ensihoitaja-, poliisi- ja sosionomiopiskelijoiden opintoja. Jatkotutkimusaiheena voisi olla esimerkiksi kvantitatiivinen tutkimus siitä, miten poliisit kokevat ensihoitajien onnistuvan yhteistyötehtävillä tai miten ensihoitajat kokevat yhteistyön sosiaalitoimen kanssa.</p>	
Sivumäärä 49+4	Tarkastuskuukausi ja -vuosi 11/2020
Avainsanat lähisuhdeväkivalta, perheväkivalta, moniammatillisuus, verkkoitseopiskelumateriaali	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1 Lähisuhdeväkivalta.....	6
2.2 Moniammatillisuus	10
3 AMMATILLISET TEORIAOSUUDET	14
3.1 Lähisuhdeväkivalta ja moniammatillisuus ensihoitajana	14
3.1.1 Moniammatillisuus ensihoitajan ammatissa	14
3.1.2 Lähisuhdeväkivalta ensihoitajan ammatissa	14
3.1.3 Väkivallasta seuraavat vammat	16
3.1.4 Terveystenhoito- ja rikoslaki ensihoitajana.....	17
3.2 Lähisuhdeväkivalta ja moniammatillisuus poliisina	18
3.2.1 Moniammatillisuus poliisin ammatissa	18
3.2.2 ENSKA, Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-23	19
3.2.3 MARAK.....	19
3.2.4 Moniammatillisuuden varmistaminen	21
3.3 Lähisuhdeväkivalta ja moniammatillisuus sosionomina	22
3.3.1 Moniammatillinen yhteistyö	22
3.3.2 Lähisuhdeväkivalta	23
3.3.3 Varhainen puuttuminen ja jälkihoito	25
3.4 Yhteenvedo eri ammattilaisten yhteistyöstä.....	26
4 ITSEOPISKELUMATERIAALI VERKOSSA	28
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	30
5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	30
5.2 Opinnäytetyön tulokset.....	30
5.3 Opinnäytetyöprosessin eteneminen	31
5.3.1 SWOT-analyysi ja analyysilausunto.....	32
5.3.2 Verkkoitseopiskelumateriaalin toteutus.....	35
6 POHDINTA	39
6.1 Eettisyys ja luotettavuus	40
6.2 Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet	41
LÄHTEET	42
LIITTEET.....	50

1 JOHDANTO

“Ota ruoko ruo’ostosta,
 karvakorte kankahalta,
 Sillä neuvo neitoasi,
 Neuvo neittä neljäs vuosi,
 Korahuta korttehella,
 Saran syrjällä syseä,
 Viel’ elä siimalla sivalla,
 Neittä raipalla rapoa.”

Näin neuvotaan kansalliseepoksessamme Kalevalassa vastaanainutta sulhasta iskemään kepillä tuoretta vaimoan. Väkivallan käytölle lähisuhteessa löytyy siis ohjeistusta jo muinaiskulttuuristamme. Lähisuhdeväkivalta on niin ihmisoikeusongelma, kansanterveysongelma kuin taloudellinenkin ongelma. Lähisuhdeväkivallasta koituvat kustannukset Suomen valtiolle ovat vuosittain arviolta noin 90 miljoonaa euroa (STM 2017). Tällä summalla rahoittaisi esimerkiksi Tampereen ammattikorkeakoulua sekä Poliisiammattikorkeakoulua yhden vuoden verran (Tampereen korkeakoulut 2020; Poliisiammattikorkeakoulu 2020). Ihminen on pohjimmiltaan aggressiivinen eläin ja meistä jokainen omaa potentiaalin käyttää väkivaltaa lähisuhteissa kuin myös lähisuhteiden ulkopuolella. Yhtä lailla jokainen meistä voi elämänsä aikana joutua myös lähisuhdeväkivallan uhriksi. (Lidman 2015, 22-26.)

THL:n tilastojen mukaan meidän ei pidä olla huolissaan lähisuhdeväkivallasta. Vain muutama prosentti naisista ja miehistä joutuu elämänsä aikana lähisuhdeväkivallan uhriksi. Miksi tehdä aiheesta tutkimusongelma? Opinnäytetiimi onneksi löysi jo omasta elämästään tunnusmerkkejä lähisuhdeväkivallasta. Vai eivätkö omat lähisuhteessa tapahtuneet riidat vuosien saatossa ole täyttäneet teon tunnusmerkistöö henkisen väkivallan osalta? Voidaan puhua yleisesti lähisuhdeongelmasta, jossa rajan vetäminen riitelyn ja lähisuhdeväkivallan välillä on vaikea määritellä. Toimivaa palveluketjua apua tarvitseville kaivataan kuitenkin.

Suomi on sitoutunut noudattamaan Euroopan neuvoston yleissopimusta naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Sopimus tunnetaan paremmin nimellä Istanbulin sopimus. Istanbulin sopimus on ensimmäinen kansainvälinen sopimus liittyen lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseen. Istanbulin sopimus asetettiin voimaan Suomessa vuonna 2015. Istanbulin sopimus luo juridiset vaatimukset, velvollisuudet ja suositukset kaikelle lähisuhdeväkivaltatyölle. (SopS 53/2015). Toinen merkittävä muutos lähisuhdeväkivallan ehkäisemisessä on Istanbulin sopimuksen tapaan kovin nuori. Muutos rikoslakiin vuonna 2011 toi syyttäjille oikeuden nostaa syyte myös lievistä pahoinpitelystä ilman asianomistajan ilmoitusta, jos pahoinpitely kohdistuu tekijän lähiomaaiseen. (Rikoslaki 39/1889 luku 21 § 16.) Suhtautuminen lähisuhdeväkivaltaan on elänyt suurimmassa muutoksessaan viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan ja muutos jatkuu edelleen. Lähisuhdeväkivaltaan suhtautuminen yksityisasiana on väistynyt. Nykyään lähisuhdeväkivaltaa pidetään yleisesti paheksuttavana. Menneinä vuosisatoina asia ei ole näin ollut. Lähisuhdeväkivallalla ei

olekaan juuri minkäänlaista historiaa. Tämä johtuu siitä, ettei lähisuhdeväkivaltaa ole pidetty aiemmin tuomittavana tai edes mainitsemisen arvoisena. Vasta 1970-luvulla toisen aallon feminismi toi esiin parisuhdeväkivallan ongelmia yhteiskunnallisesti. Muu lähisuhdeväkivalta nousi yhteiskunnallisesti pintaan hieman myöhemmin. (Ahola & Ahola 2016, 6; Lidman 2015, 26, 47)

Moniammatillisuus ja rajojen rikkominen ovat tärkeitä teemoja sekä Poliisiammattikorkeakoulun että Tampereen korkeakoulu yhteisön strategioissa (Tampereen korkeakoulut 2020; Poliisiammattikorkeakoulu 2020). Myös valtakunnallisesti moniammatillisuus nousee esiin monissa muissakin strategioissa. Esimerkiksi Juha Sipilän hallituksen ohjelmassa tahtotilana oli päivittää tietosuojalainsäädäntöä mahdollistamaan paremman moniammatillisen yhteistyön. Tämänhetkisessä Antti Rinteen hallitusohjelmassa, jota Sanna Marin jatkaa, moniammatillisuus on nostettu jälleen esiin. Tiimimuotoisesta moniammatillisesta yhteistyöstä haetaan ratkaisuja niin kustannuksiin kuin tarjotun avun sujuvuuteen ja vaikuttavuuteen. (Valtioneuvosto 2015; Valtioneuvosto 2019.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella moniammatillisen lähisuhdeväkivallan nykytilaa ja selvittää mitä taitoja moniammatillinen yhteistyö vaatii aiheen parissa työskentelevältä ammattilaiselta. Arjen turvallisuuden sekä lähisuhdeväkivallan uhrien ja tekijöiden avun saannin parantamiseksi opinnäytetyötiimi on tuottanut opinnäytettä tehdessään itseopiskelumateriaalin, jonka tavoite on motivoida varsinkin tulevia, mutta myös nykyisiä ammattilaisia ensihoidossa, poliisissa ja sosiaalitoimessa entistä parempiin tuloksiin.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys koostuu kolmesta pääteemasta. Näitä ovat lähisuhdeväkivalta, moniammatillisuus sekä verkko-opiskelu. Ensimmäisenä opinnäytetyöraportissamme käsittelemme lähisuhdeväkivaltaa ja moniammatillisuutta yleisesti. Raportin kolmannessa luvussa syvennytään lähisuhdeväkivaltaan ja moniammatillisuuteen eri ammattien näkökulmasta. Luku 3 on jaettu niihin kolmeen eri ammattiryhmään, jotka opinnäytetyötiimissä ovat edustettuna. Luvussa 4 käsitellään kolmatta pääteemaa, eli verkko-opiskelua erikseen.

2.1 Lähisuhdeväkivalta

Suomalaisista 73 % kuuluu perheeseen. Tämän lisäksi lähisuhteissa elää myös seurustelupareja eri asunnoissa. Suurin osa suomalaisista elää siis jonkinasteisessa lähisuhteessa (Tilastokeskus 2018). Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan lähisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa, joka voi kohdistua kumppaniin, entiseen kumppaniin, lapseen tai vanhempaan (WHO 2020). Aikaisemmin käytössä on ollut myös käsite perheväkivalta, mutta nykyään on tarkoituksenmukaista käyttää nimenomaan käsitettä lähisuhdeväkivalta, jolla viitataan kaikkeen eri lähisuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan (Ahola & Ahola 2016, 54). Väkivallalla tarkoitetaan tarkoituksenmukaista fyysisen voiman käyttöä, tai sillä uhkailua, josta seuraa joko vammautuminen, kuolema, psykologinen ongelma, kehityshäiriö tai muu menetys. Fyysisen voiman lisäksi väkivalta voi ilmetä joko seksuaalisena väkivaltana, psykososiaalisena väkivaltana tai riistona. (WHO 2020.) Fyysinen väkivalta voi olla tönimistä, potkimista, läpsimistä, tukistamista, lyömistä tai kuristamista (Ahola & Ahola 2016, 55). Psykososiaalinen väkivalta jakaantuu monimuotoisesti erilaisiin henkisen, taloudellisen, sosiaalisen ja hengellisiin väkivallan muotoihin. Myös hoitovelvollisuuden laiminlyönti on yksi lähisuhdeväkivallan muoto. (Haavisto ym. 2011.) Lähisuhdeväkivaltaan kuuluu toisen vahingoittamispyrkimys, joka tapahtuu fyysisen tai psyykkisen väkivallan kautta. Uhri tuntee myös yleensä pelkoa, häpeää ja syyllisyyttäkin. Tyypillisesti lähisuhdeväkivalta on toistuvaa ja seurauksiltaan pahenevaa. (Nietola 2011, 11.) Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan fyysistä lähisuhdeväkivaltaa, jonka seuraukset vaativat toimenpiteitä sekä sosiaali- ja terveystalvueluilta että poliisilta. Koska opinnäytetyössä aiheena on moniammatillisuus, tarkastellaan opinnäytetyössä lähisuhdeväkivaltaa, joka ei olisi selvitettävissä tai hoidettavissa yhden ammattikunnan voimin. Muita väkivallan muotoja ei ole kuitenkaan täysin poissuljettu, sillä väkivallan muodot usein nivoutuvat toisiinsa.

Lähisuhdeväkivallan piilevän luonteen vuoksi on mahdotonta ylläpitää absoluuttisia tilastoja, mutta poliisin tietoon tulevat tapaukset ovat jatkuvassa tasaisessa kasvussa (Ahola & Ahola 2016, 6). Parisuhdeväkivallalle altistuu suomalaisista naisista 4,8 % ja miehistä 2,5 %. Muunlaisen lähisuhdeväkivallan uhriksi suomalaisista miehistä joutuu 5,5 % ja naisista 4,7 %. Vuositasolla noin 130 000 suomalaista altistuu siis lähisuhdeväkivallalle. Tyypillisin

lähisuhdeväkivallan ilmenemismuoto on parisuhdeväkivalta, jossa uhrina on nainen. Lähisuhdeväkivallan uhreille on perustettu auttava puhelin ”Nollalinja” vuonna 2017.

Nollalinjan asiakkaista 87 % on naisia. Nollalinjaan tulleista puheluista yli kaksi kolmasosaa koski parisuhdeväkivaltaa. (THL 2018.) Naisten kokema lähisuhdeväkivalta on pysynyt liki samalla tasolla tällä vuosituhanella. Miesten kokema lähisuhdeväkivalta taas on lisääntynyt. Tutkijat selittävät tätä ilmiötä miesten avoimuuden lisääntymisellä. Tutkimukset osoittavat parisuhdeväkivallan olevan kiinteä ilmiö suomalaisissa parisuhteissa. (Piispa 2011, 17.)

Parisuhteissa tapahtuvasta väkivallasta noin kolmannes toteutuu sanallisena uhkailuna ja loput kaksi kolmannesta sisältää fyysistä väkivaltaa. Noin puolet fyysistä väkivaltaa sisältävistä tilanteista päätyvät lopulta jonkinasteiseen vammautumiseen. 17 % väkivallan uhreista hakeutuu terveydenhuoltoon hoidettavaksi. (Danielsson & Salmi 2012.) Naiset vammautuvat noin kaksi kertaa miehiä useammin parisuhdeväkivallan seurauksena. Myös henkiset seuraukset ovat moninkertaiset naisilla miehiin verrattuna. (Piispa 2011, 19-20.) Fyysistä väkivaltaa käytettäessä yli puolessa tapauksista käytetään useampaa eri tekotapaa. Yleisimpiä tekotapoja ovat lyöminen päähän tai kasvoihin, heittelemine, paiskominen, tarttuminen, kiinnipitäminen, kuristaminen sekä potkiminen. (Kivelä ym. 2016, 102). Helsingin tapaturmapäivystyksissä rutiinimaisesti käytetystä pahoinpitely ja kehokartta -lomakkeesta (PAKE, liite 3) kävi ilmi, että todetut vammat olivat tyypillisesti lieviä. Huomionarvoista on se, että 60 % potilaista oli kokenut vakavaa väkivaltaa ja joka toisella oli vähintään yksi tulevan henkirikoksen uhriksi joutumisen riskitekijä. Huolestuttavana voidaan pitää sitä, että vakavista tapauksista alle 20 % ohjattiin jonkinlaiseen tukipalveluun, tyypillisesti lastensuojeluun. Turvakotiin ohjautui näistä tapauksista vain yksi prosentti. (Duodecim 2019.)

Usein parisuhdeväkivalta on myös muilla tavoin monimuotoista fyysisen väkivallan moninaisuuden lisäksi. Lähes poikkeuksetta fyysistä väkivaltaa sisältävässä parisuhteessa esiintyy myös henkistä väkivaltaa. Fyysinen väkivalta onkin harvoin ensimmäinen väkivallan muoto, jota parisuhteissa ilmaantuu. Fyysinen väkivalta myös altistaa seksuaaliselle väkivallalle. (Marttala 2011, 43). Hyvin usein väkivalta on parisuhteissa molemminpuolista ja väkivaltaan vastataan usein väkivallalla. Naiset reagoivat miehiä useammin väkivaltaan käyttämällä myös itse väkivaltaa. (Piispa 2011, 21.) Myös entisen kumppanin käyttämä väkivalta lasketaan parisuhdeväkivallaksi. Naisilla riski joutua entisen kumppanin käyttämän väkivallan uhriksi on suurempi kuin miehillä. Usein eron jälkeistä väkivaltaa esiintyy pareilla, joilla väkivaltaa ilmenee jo parisuhteen aikana. On harvinaista, että entinen puoliso käyttäisi väkivaltaa, jos hän ei ole sitä jo parisuhteen aikana käyttänyt. Entisen kumppanin tekemä väkivalta johtaa myös useammin terveydenhuoltohenkilöstön antamaan hoitoon. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 18,26.)

2010-luvulla Suomessa vuosittain noin 30 henkilöä on kuollut läheisen tekemän henkirikoksen myötä (Lehti 2019, 2). Tilastojen mukaan kolmasosa henkirikoksista on lähisuhdeväkivallan liittyviä. Peräti viidesosa henkirikosten uhreista on parisuhdekumppanin surmaamia naisia (Nietola 2011,14.) Tällä vuosituhanella parisuhdeväkivallan kuolonuhrit ovat olleet pääosin naisia. Miehiä parisuhdeväkivallan seurauksena kuolee muutamia vuosittain.

Henkirikokseen johtava väkivalta eroaa miesten ja naisten välillä. Naisiin kohdistuvan henkirikoksen taustalla on usein pitkäaikaista, yksipuolista ja toistuvaa väkivaltaa. Miehiin kohdistuvan henkirikoksen taustalla on taas useimmiten molemminpuolista väkivaltaa. (Piispa 2011, 29.)

Maahanmuuttajanaisilla on kaksinkertainen riski joutua henkirikoksen uhriksi verrattuna kantaväestöön (Piispa 2011, 30). Kehitysmaiden naisista useat jopa pitävät miehen oikeutena kurittaa kumppaniaan. Esimerkiksi jopa neljä viidestä egyptiläisnaisesta hyväksyy fyysisen väkivallan tietyissä tilanteissa. (Marttala 2011, 41.) Kunniaväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jonka tarkoituksena on palauttaa perheen tai yhteisön kunnia kulttuurisesti ja uskonnollisesti epäsovivan käytöksen jälkeen. Kunniaväkivaltaa ei ole mieluisaa erotella muusta lähisuhdeväkivallasta tehdessään väkivaltatyötä, mutta ilmiö on hyvä ammattilaisena tunnistaa ja tiedostaa. Kunniaväkivalta on muun lähisuhdeväkivallan tavoin hyvin moninaista sisältäen tilanteita sosiaalisesta rajoittamisesta aina henkirikoksiin. Tyypillisesti kunniaväkivallan uhri on maahanmuuttajanainen, mutta kunniaväkivaltaa joutuu kokemaan myös miespuoliset henkilöt sekä kantasuomalaisetkin. Kunniaväkivaltaa sisältävissä kulttuureissa usein terveydenhuoltohenkilöstön auktoriteettia ja asemaa arvostetaan sekä heiltä on luontevaa ja helppoa hakea apua lähisuhdeväkivaltaan. Poliisiin turvautumista taas maahanmuuttajayhteisöissä pidetään viimeisenä oljenkortena, jota harvoin hyödynnetään. (Hansen, Sams, Jäppinen & Latvala 2016, 143-153.) Kunniaväkivaltaan tulee suhtautua samoin kuin muuhun lähisuhdeväkivaltaan. Kuten päihtymystilalla, ei myöskään kulttuurilla tai uskonnolla voi perustella väkivallan käyttöä lähisuhteessa. Eritoten poliisin työssä kunniaväkivaltatilanteissa haastetta lisää maahanmuuttajien vajavaiset tiedot lainsäädännöstä ja tukipalveluista. Monen maahanmuuttajan kotimaan lainsäädäntö myös eroaa merkittävästi Suomen lainsäädännöstä. Esimerkiksi raiskaus tai perheen sisällä tapahtuva pahoinpitely ei ole määritelty rikoksiksi kaikkialla maailmassa. Tämä vähentää lähisuhdeväkivallasta ilmoittamista maahanmuuttajaperheissä. (Kanervo, Nurmi & Gerbert 2011, 173-174.)

Lähisuhdeväkivallan seuraukset ovat moninaisia. Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa fyysisiä vammoja, heikentää psyykkistä terveyttä, nostaa kuolemanvaaraa, lisää syrjäytymistä, kasvattaa eriarvoisuutta sekä suurentaa terveyseroja. (Kivelä 2016, 98-100.) Kaksi kolmasosaa vakavaa parisuhdeväkivaltaa kohdanneista naisista oirehtii henkisesti. Henkisinä seurauksina voi ilmetä esimerkiksi vihaisuutta, pelkoa, itsetunnon laskua, häpeää ja masennusta (Piispa 2011, 18.)

Tyypillisesti lähisuhteesta kehittyy väkivaltainen hiljalleen ajan kanssa. Lähisuhteen muuttuminen väkivaltaiseksi on monimutkainen prosessi, jossa toinen asia johtaa toiseen ja lopulta päädytään monen mutkan kautta käyttämään väkivaltaa (Lidman 2015, 25.) Lähisuhdeväkivalta tapahtuu usein kotona ja piilossa ulkopuolisilta, mikä vaikeuttaa puuttumista ja tunnistamista (Kivelä ym. 2016, 989). Esimerkiksi miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta vain alle prosentti päättyy poliisin tietoon (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 37). Lähisuhdeväkivaltaan liittyvä häpeä johtaa piilotteluun. Piilotteluun voi johtaa myös väkivaltaa kokevan riippuvuussuhde väkivallan käyttäjään. Lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen ei ole olemassa selkeää yksittäistä merkkiä. Huomiota kannattaa kuitenkin kiinnittää fyysisiin vammoihin,

jotka on peitelty esimerkiksi vaattein. Fyysisiä vammoja voi vertailla niistä kerrottuihin syntymistapoihin. Eri paranemisvaiheissa olevat vammat voivat viitata toistuvaan fyysiseen väkivaltaan. Psykososiaaliset merkit voivat olla moninaisia eli huomiota kannattaa kiinnittää kaikkeen poikkeavaan tai epätyypilliseen käytökseen ja mielialaan. (THL 2019) Jos paikalla on väkivallan käyttäjä, kannattaa kiinnittää huomiota myös hänen kertomukseensa ja käytökseen. Väkivaltaa käyttäneet saattavat puheissaan vähätellä tai jopa kieltää tilanteen. (Turva 2010, 31-32)

Akuuteissa tilanteissa lähisuhdeväkivallasta on kysyttävä suoraan. Työntekijän tulee ottaa itse aihe aktiivisesti esille, sillä ihminen pelkotilassaan saattaa jättää kertomatta väkivallasta. Väkivaltaepäily on myös varmistettava uhrin kanssa kahdestaan. (Tupola & Valkama 2018.) Suhtautuminen asiakkaaseen tulee olla myötätuntoista ja kannustavaa (THL 2020). Asiakkaan kertoessa väkivallasta tulee keskittyminen kohdentaa asiakkaaseen, eikä tehdä samanaikaisesti muita tehtäviä. (THL 2019).

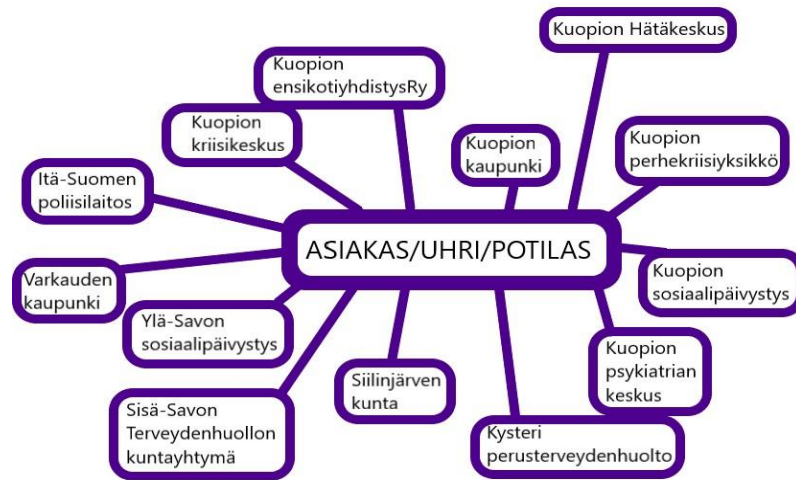
Parisuhdeväkivallan taustalla on monia tekijöitä. Kuten muustakin lähisuhdeväkivallasta, myös parisuhdeväkivallasta ilmoitetaan harvoin poliisille. Noin kymmenyksessä parisuhteista esiintyy väkivaltaa ja tästä kymmenyksestä poliisin tietoon päätyy alle 10 %. (Danielsson & Salmi 2012.) Parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta haastavaa tekee sen pitkäkestoisuus, jolloin väkivalta herkästi ymmärretään yhdeksi kiinteäksi parisuhteen osaksi. Parisuhdeväkivaltaan tyypillisesti liittyy sykleittäin ilmenevät hyvät ja huonot vaiheet parisuhteessa. (THL 2019.) Yleensä taustalla vaikuttavat mustasukkaisuus, nöyryyttämisen halu, rahariidat tai vahva humalatila. Heikommin toimeentulevilla pariskunnilla väkivalta on yleisempää. (Danielsson & Salmi 2012.) Kuitenkaan mikään koulutus- tai tulotaso ei poista mahdollisuutta altistua päytyä lähisuhteeseen, jossa väkivaltaa käytetään (THL 2019). Kolmanneksessa parisuhdeväkivaltatapahtumissa vähintään toinen osapuoli on humalassa (Danielsson & Salmi 2012). Päihteiden käyttö madaltaa kynnystä toteuttaa väkivaltaa. Päihtymiseen ei tule kuitenkaan tulla suhtautua väkivallan syynä, vaan vastuu aina väkivallasta on tekijällä. (Haavisto ym. 2011.) Päihteiden käyttöön liittyvä väkivalta sisällytetään psykologiassa biologisiin tekijöihin. Biologisen teorian lisäksi lähisuhdeväkivaltaa on perinteisesti yritetty selittää kehityspsykologisilla, oppimisterapeuttisilla, perhedynaamisilla ja sosiokulttuurisilla teorioilla. Kehityspsykologian näkökulmasta väkivallan käyttö lähisuhteessa juontaa juurensa nuorena kehittyneisiin persoonallisuushäiriöihin. Oppimisterapeuttisesta näkökulman mukaan väkivallan käyttö lähisuhteessa on malliopittua käytöstä esimerkiksi omien vanhempien lähisuhteesta. Perhedynaaminen näkökulma selittää lähisuhdeväkivallan aiheutuvan itessään lähisuhteen muista ongelmista. (Ahola & Ahola 2016, 56-58.) Miehille on naisia tyypillisempää purkaa parisuhteen ongelmia aggressiolla. Naiset taas reagoivat parisuhteen aiheuttamiin psyykkisiin ongelmiin enempi sisäänpäin suuntautuvasti, esimerkiksi masentamalla. (Lidman 2015, 22.) Sosiokulttuurisesta näkökulmasta tarkasteltaessa ajatellaan väkivallan syntyvän ulkopuolisista yhteiskunnallisista tekijöistä kuten esimerkiksi stressistä, väkivaltavihteestä tai kulttuurisista elämäntavoista (Ahola & Ahola 2016, 56-58.) Ensisijaisesti lähisuhdeväkivalta on ihmisoikeuskysymys. Lähisuhdeväkivalta on kuitenkin myös merkittävä kansanterveysongelma sekä ikävä kuluerä yhteiskunnalle. (Leppäkoski ym. 2014; Marttala 2011, 37).

2.2 Moniammatillisuus

On kansallinen muutos, että työtehtävien suorittaminen on entistä enemmän tiimimuotoista ja yhteisöllisempää (Iso-Herranen 2012, 38). Lähisuhdeväkivalta on moniulotteinen ongelma, jonka hoitamiseen tarvitaan apua useilta eri ammattilaisilta. Näiden ammattilaisten yhteistyö tulee olla tehokasta ja optimoitua. (Leppäkoski ym. 2014.) Tavoiteltavaa on, että asiakas saataisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa moniammatillisten palvelujen piiriin. Mitä aikaisemmin asiakkaan ongelmaan päästään puuttumaan, sitä epätodennäköisempää tilanteen kärjistyminen entisestään on. (Vertio 2014, 32.) Valitettavaa on, että vielä vuonna 2017 kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa ei ole ollut virallista kirjattua toimintamallia lähisuhdeväkivaltatapahtuman hoitamiseen (THL 2018). Toki moniammatillisuutta on vuosien varrella pyritty kehittämään hankkeilla. Tästä esimerkkinä Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy 2004-2007 –hanke sekä Valtioneuvoston hyväksymät sisäisen turvallisuuden ohjelmat, jotka ovat ohjanneet kuntia tekemään lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintaohjelmia. (Nietola 2011, 17.) Jotta moniammatilliset toimintamallit saadaan kiinteäksi osaksi palvelukokonaisuutta, tulee ne sisällyttää osaksi kuntastrategioita. (Vertio 2014, 10).

Suomessa moniammatillista yhteistyötä on tehty jo yli 60 vuotta. Suomessa moniammatillinen yhteistyö on saanut alkunsa kasvatus- ja perheneuvoloissa sekä erikoissairaanhoidossa. Alkujaan moniammatillista yhteistyötä on tehty organisaatioiden sisällä erilaisissa tiimeissä, mutta 1990-luvulla huomio siirtyi myös organisaatorajat ylittävään moniammatilliseen yhteistyöhön. Tutkimustyötä moniammatillisuudesta on tehty hyvin vähän ennen 1980-lukua, mutta nykyään tutkimustöitä ilmestyy enemmän ja enemmän. Myös moniammatillisen yhteistyön merkitys on ollut kasvava viime vuosikymmeninä. (Kekoni ym. 2019, 18.) Tässä opinnäytetyössä käsitellään sekä satunnaisesti tapahtuvaa ammattikuntien välistä moniammatillista yhteistyötä että organisoitua tiimimuotoista moniammatillista yhteistyötä. Tarkastelun kohteena opinnäytetyössä on ensihoidon, sosiaalipalveluiden ja poliisin välinen yhteistyö haasteineen ja mahdollisuuksineen.

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden tarvitsema palveluverkko on monimutkainen ja laaja. Lähisuhdeväkivaltaa kokenut saa ja tarvitsee apua usealta eri organisaatiolta. Jo yksittäisissä organisaatioissa tehdään moniammatillista yhteistyötä, minkä lisäksi myös eri organisaatiot tekevät moniammatillista yhteistyötä. Kuviossa 1 esitetään Pohjois-Savon palveluverkko vuodelta 2014, josta voidaan havaita useita eri tekijöitä ja organisaatioita samojen asiakkaiden asioita hoitamassa.

Kuvio 1. Pohjois-Savon lähisuhdeväkivaltapalveluverkko, oma mukaelma (Pohjois-Savon liitto 2014.)

Moniammatillisen yhteistyön onnistuminen riippuu monesta tekijästä. Ammatillisilla tulee olla tahtoa toimia moniammatillisesti sekä pyrkimystä yhteistyöhön. (Kekoni ym. 2019, 21-25). Edellytys yhteistyön onnistumiselle on myös yhteiset tavoitteet ja yhteinen ongelman tunnistaminen. Perusajatuksena on myös, että ongelman ratkaisu ei tulisi onnistumaan yksittäiseltä toimijalta. (Vertio 2014, 11.) Moniammatillisissa tiimeissä tulee asiakkaan ongelmaa katsella myös oman ammatillisen näkökulman ulkopuolelta kuitenkin tuntien oma roolinsa. Omaa rooliaan tulee myös pitää tärkeänä, sillä epävarmuus omasta merkityksestä tiimeissä passivoi työntekijää. Ammatillaisten tulee myös luottaa toistensa ammattitaitoon. Yhteistyön on hyvä olla tasavertaista. Valtasuhteet moniammatillisessa työskentelyssä vaikuttavat negatiivisesti yhteistyön onnistumiseen. Organisaatioiden tulee myös tarjota työntekijöilleen ajalliset ja taloudelliset mahdollisuudet yhteistyön tekemiseen. (Kekoni ym. 2019, 21-25.) Hallinnollisesti tulisi pyrkiä samankaltaistamaan kaikki moniammatilliset tiimit kansallisesti, jotta koulutus ja yhteistyön kehittäminen olisi tehokkaampaa (Vertio 2014, 4). Yhtenä heikkoutena moniviranomaisyhteistyössä on pidetty, varsinkin moniongelmallisen asiakkaan kohdalla, vastuun pakoilua ja pallottelua. Tästä vastuunpakoilusta on jopa voinut seurata asiakkaan häviäminen palveluverkosta kokonaan. (Nietola 2011, 23.)

Moniammatillinen yhteistyö vaatii jäseniltään riittävää oman alan substanssiosaamista eli tietoperustan tuntemista ja menetelmien hallintaa. Toinen tärkeä osaamisalue on prosessi-osaaminen. Laadukkaalla prosessityöskentelyllä yhteistyön jäsen ajoittaa omat prosessinsa oikea-aikaisesti ja hyödyntää oikeita tiimin jäseniä prosessinsa aikana. Ensiarvoisen tärkeää moniammatillisessa yhteistyössä on vuorovaikutusosaaminen. Oman substanssi- ja prosessi-osaamisen hyödyntäminen moniammatillisessa yhteistyössä on mahdotonta ilman sujuvaa vuorovaikutusta. (Mönkkönen ym. 2019a, 47-48.) Moniammatillisessa yhteistyössä muiden

jäsenten etu on asetettava tasavertaiseksi oman edun kanssa. Toisten ihmisten kunnioitus tulee yltää sekä asiakkaisiin, että yhteistyötahoihin. Tietämys yhteistyöaloista auttaa arvostamaan toisen ammattikunnan jäsenen ammattitaitoa. Moniammatillisen toimijan on myös hahmotettava oman ammattitaitonsa rajallisuudet pystyäkseen hyödyntämään muiden ammattilaisten ammattitaitoa. Myönteisellä asenteella, ennakkoluulottomuudella ja avoimuudella on havaittu olevan positiivista vaikutusta moniammatillisen toimijan sitoutumiseen ja vastuunkantoon. (Katajamäki 2010, 97-107.) Moniammatillisessa tiimissä on useita eri alan ammattilaisia ja heillä oman erikoisosaamisen tuoma rooli tiimissä. Näiden roolirajojen ylittäminen on osa sujuvaa ja joustavaa moniammatillista työskentelyä. Roolirajojen ylittäminen tulee tehdä yhteistyössä ja sovitusti. Usein ihmiset kokevat epämieluisaksi, jos oman erikoisalan asioihin ottaa kantaa jonkun muun erikoisalan ammattilainen. (Iso-Herranen 2012, 100-110).

Moniammatilliselle yhteistyölle tulee luoda parhaat mahdolliset olosuhteet. Moniammatillisen yhteistyön taustatuen tulee olla sitoutunutta läpi organisaation aina poliittista päättäjistä tiiminvetäjiin. Moniammatillisen tiimin johdon tulee määritellä yhteistyön toimintatavat ja kohderyhmät. Esimiesten tulee huolehtia aikataulujen yhteensopivuudesta ja järjestää riittävästi aikaa moniammatilliselle yhteistyölle sekä yhteistyölle sopivat tilat. Esimiesten ja johdon vastuulla on varmistaa tiimin jäsenten riittävä koulutus moniammatilliseen työskentelyyn. (Vertio 2014, 5-7.)

Eri ammattilaisilla on oman uravalintansa takana usein erilaisia arvoja. Ammattikunnan arvot kehittyvät opiskelun ja työuran aikana tietynlaisiksi. Arvo- ja kulttuurierot eri ammattilaisten välillä voivat asettaa haasteita yhteistyölle. Moniammatillista yhteistyötä tehdessä jäsenet joutuvat myös omaksumaan uusia erilaisia työtapoja toisista organisaatioista. Moniammatillisuutta käsittelevissä tutkimuksissa on huomattu, ettei tiimeillä usein ole niin sanotusti yhteistä kieltä sekä valitettavan usein ammattiryhmät ajautuvat omiin siloihinsa, jolloin yhteinen näkökulma jää saavuttamatta. Asiakkaan ongelmaa tulee tarkastella oman erikoisalan lisäksi kokonaisuutena. Tiimeissä työskennellessä ja yhteistyön tiivistyessä yhteistyö kuitenkin helpottuu ajan myötä. (Kekoni ym. 2019, 24-29.) Usein toisista ammattiryhmistä on ennakkoluuloja. Esimerkiksi sosiaalialan opiskelijat kuvittelevat terveysalan opiskelijoiden vähättelevän sosiaalisten suhteiden vaikutusta terveyteen, vaikka asia ei tutkittaessa ole näin ollut. Ennakkoluulot toista alaa kohtaan vaikeuttavat moniammatillista yhteistyötä. (Katajamäki 2010, 102.) Moniammatillisesti työskennellä tulee välttää kilpailevaa asennetta eri ammattilaisten näkemysten erotessa toisistaan. Eri näkökulmiin tulee suhtautua avoimesti, eikä kenenkään mielipidettä tule ajatella oikeana tai vääränä. (Edwalds 2011, 151.) Myös vahva organisaatioissa jo olemassa oleva hierarkia voi vaikeuttaa moniammatillisen yhteistyön onnistumista. (Mulholland, Barnett & Woodorffe 2019) Merkittävänä haasteena moniammatillisessa yhteistyössä nähdään salassapitovelvollisuus ja tiedonvaihtosäännökset. Heikko tiedonkulku johtaa päällekkäiseen työskentelyyn ja resurssien tuhlaamiseen. (Vertio 2014, 33.)

Moniammatillisen yhteistyön perusajatuksena on luoda asiakkaalle parempaa palvelua. On pyrittävä tiiviiseen yhteistyöhön, jossa informaatio kulkee tehokkaasti toimijoiden välillä.

Asiakasta on pyrittävä aktivoimaan mahdollisuuksien mukaan. Asiakkaan tulee olla myös mukana päätöksenteossa. (Pehkonen ym. 2019, 89.) Moniammatillista tiimiä hyödyntäessä asiakkaan ei tarvitse itse etsiä tietyn ammattilaisen apua eri ongelmiin, vaan kaikki tarvittava tuki tarjotaan yhden tiimin puolesta. Moniammatillinen yhteistyö säästää asiakkaan aikaa ja vähentää päällekkäistä työskentelyä, kun tietoa jaetaan muille ammattilaisille. Esimerkiksi sosiaalitoimen ja poliisin ei tarvitse tehdä omia tilannekartoituksia erikseen. (Vertio 2014, 30.)

WHO:n raportin mukaan moniammatillinen koulutus on ensiarvoisen tärkeää yhteistyökykyisten ammattilaisten kouluttamiseksi (WHO 2010). Kuten moniammatillisen työskentelyn, myös siihen kouluttamisen on hyvä olla moniammatillisesti toteutettua. Yhteiset koulutustilaisuudet ammattilaisten välillä kehittävät yhteistyötä työskenneltäessä lähisuhdeväkivallan parissa. Moniammatillisesti toteutettu koulutus voi olla esimerkiksi paneelikeskustelua, eri ammattilaisten luentoja tai case-harjoitteita. (Leppäkoski ym. 2014.)

Osa moniammatillisen tiimin tehtävää on tiimin ulkopuolelle raportointi. Moniammatillisen tiimin vaikuttavuutta tulee kyetä arvioimaan. Lähisuhdeväkivallassa esimerkiksi voidaan verrata kotihälytysten määrää ennen ja jälkeen moniammatillisen tiimin toimintaa. (Vertio 2014, 12.)

3 AMMATILLISET TEORIAOSUDET

3.1 Lähisuhdeväkivalta ja moniammatillisuus ensihoitajana

3.1.1 Moniammatillisuus ensihoitajan ammatissa

Ensihoitoon kuuluu olennaisesti työskentely muiden ammattilaisten, eritoten terveydenhuollon henkilöiden kanssa (Mulholland ym. 2019). Rajapinnassa sosiaalitoimen ja poliisin kanssa toimitaan sekä sairaalan ulkopuolisessa ensihoidossa, että sairaalan sisälläkin, joten on olennaista ymmärtää näiden toimintaa. Eritoten päivystyksen tehtäväkentässä korostuu moniammatillisuus, vaikkakin vastuu moniammatillisen yhteistyön toteutumisesta on lääkäriellä. Sairaalan ulkopuolella suurin osa tiimityöstä tehdään oman työparin kanssa. (STM 2014, 22-25)

Ensihoitajat aloittavat usein työvuoronsa jo huomaamattaan moniammatillisesti. Esimerkiksi pelastuslaitoksen palveluksessa työskentelevät ensihoitajat käyvät vuoronvaihtonsa eli ”apellin” pelastajien, paloiesimiesten, palomestarien ja kenttäjohtajien kanssa yhdessä. Myös sairaalan sisällä työskentelevät ensihoitaja-sairaanhoitajat saattavat käydä vuoronvaihdon yhteydessä tapahtuvan raportin läpi yhdessä lääkäreiden, fysioterapeuttien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Ensihoitajien näkökulmasta moniammatillisuutta on tutkittu hyvin vähän. Mitään erityisiä teorioita ei ole ensihoitoon ja moniammatillisuuteen liittyen. Suurin osa tutkimustyöstä liittyen ensihoitoon ja moniammatillisuuteen kohdistuu lähinnä erinäisten ohjelmien tai projektien tutkimiseen, eikä niinkään ensihoitajien ja muiden ammattilaisten välisiin suhteisiin. Hyvin vähän tiedetään siitä, miten ensihoitajat toimivat ja onnistuvat muiden ammattilaisten kanssa. (Mulholland ym. 2019)

Ensihoidon luonteeseen kuuluva arvaamattomuus vaikeuttaa suunniteltujen moniammatillisten kokoontumisten järjestämistä. Fernando ja kumppanit tutkivat vuonna 2013 Lontoossa sijaitsevan päivystyspoliklinikan moniammatillisen vuoronvaihdon hyötyjä. Tutkimuksissa ilmeni, että moniammatillisesti toteutettu vuoronvaihto lisäsi osallistujien moniammatillisia valmiuksia ja helpotti eri alojen ammattilaisten välistä yhteistyötä. Sosiaalityöntekijöiden osallistuminen raporttitilaisuuteen myös lisäsi hoitajien tietoutta potilaiden mahdollisista sosiaalituen tarpeista. (Fernando ym. 2013.)

3.1.2 Lähisuhdeväkivalta ensihoitajan ammatissa

Ensihoitajat kohtaavat työssään yhä enenevässä määrin lähisuhdeväkivaltaa. Fyysisten vammojen hoidon ohella ensihoitajat antavat kriisiapua ja ohjaavat potilaitaan jatkohoitoon. (Ekso 2018, 29) Lähisuhdeväkivalta mielletään kuuluvan sosiaalihuollon tehtäväkenttään, mutta siihen puuttuminen on yhtä tärkeää myös terveydenhuollossa (Nipuli 2020). Väkivalalle altistuneet käyttävät terveydenhuollon palveluita muuta väestöä enemmän, mikä nostaa

terveydenhuollon henkilöstön avainasemaan lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa. (Kivelä ym. 2016, 99.) Ensihoitajien tulee puuttua kohtaamaansa lähisuhdeväkivaltaan, sillä väkivallan puheeksi ottaminen kuuluu jokaiselle sitä kohtaavalle ammattilaiselle. Puheeksi ottaminen ei vaadi erityiskoulutusta, vaan jokaisella on mahdollisuus auttaa mahdollista uhria. (THL 2018). Noin 15% poliisin kohtaamista lähisuhdeväkivaltatilanteista hoidetaan yhteistyössä ensihoitopalvelun kanssa (Fagerlund 2016, 48). Verrattuna muuhun terveydenhuoltoon ensihoitajien mahdollisuus havaita lähisuhdeväkivaltaa on uniikki. Muut ammattiryhmät eivät toimi samalla tavalla potilaiden kotona. Ensihoitajilla on siis ainutlaatuinen mahdollisuus tarkastella ja havaita potilaan ympäristöä ja etsiä sitä kautta huolta herättäviä merkkejä. (Yliruusi 2011, 42-43.)

Ensihoitajia lisäkouluttamalla voidaan kehittää heidän kykyään tunnistaa ja kohdata lähisuhdeväkivallan uhreja, jolloin lähisuhdeväkivallan terveysvaikutukset saattaisivat pienentyä. Koulutus ja harjoittelu aiheen parissa todennäköisesti tuottaa hyötyä sekä potilaille, että ensihoitajille. (Sawyer ym. 2018.) Breanna Mackeyn vuonna 2017 tekemässä kirjallisuuskatsauksessa koulutuksen lisääminen lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa nostetaan lähes kaikissa alan tutkimuksissa avainasemaan.

On koko Euroopan laajuinen ongelma, että väkivallan dokumentointi ammattilaisilta jää väliin tai se on vajavaista. (THL 2019). Ensihoitokertomusta kirjatessa täytyy noudattaa erityistä huolellisuutta. Ensihoitokertomusta tai sairaalan sisällä tapahtuvaa dokumentointia voidaan jälkepäin käyttää rikosprosessissa tai huoltajuusselvittelyissä. Terveystieteiden alalla voidaan dokumentoinnissa käyttää Pahoinpitely- ja kehonkarttalomaketta (PAKE-lomaketta, liite 3). PAKE-lomakkeella varmistetaan yksityiskohtainen ja systemaattinen kirjaaminen väkivaltatapahtumasta. Ensihoidosta vastaavia kehonkarttoja löytyy jo valmiina sähköisistä potilaskertomusjärjestelmistä. Esimerkiksi ”Merlot Medi” mahdollistaa eri ruuhjeiden ja vammojen merkinnän kehonkarttaan yksityiskohtaisesti. Väkivaltatapahtumissa kannattaa myös hyödyntää kuvaamismahdollisuuksia. Jos on mahdollisuus sekä potilaan suostumus, on hyvä valokuvata syntyneet vammat ja ruuhjeet sekä liittää ne potilaskertomukseen. (THL 2020.) Vähimmäisvaatimuksina Euroopan unionin laajuisesti suositellaan kirjaamaan uhrin ikä, sukupuoli, tekijän ikä ja sukupuoli, väkivallan muoto sekä uhrin ja tekijän välinen suhde (Kivelä ym. 2016, 99).

Haastattellessa mahdollista lähisuhdeväkivallan uhria on hyvä käyttää avoimia kysymyksiä. Tupolan ja Valkaman mukaan hyviä kysymyksiä ovat esimerkiksi: ”Onko joku läheinen ollut joskus sinua kohtaan väkivaltainen?” tai ”Onko läheisissä ihmissuhteissasi tällä hetkellä väkivaltaa?”. Ensihoitokertomukseen voi myös kirjata omat kysymykset esimerkiksi lainausmerkkeihin, jolloin myöhemmin luettaessa voidaan tulkita, onko haastattelussa tapahtunut johdattelua. (Tupola & Valkama. 2018.) Suoraan kysyminen on varmin tapa selvittää mahdollinen lähisuhdeväkivalta (Nipuli 2020, 32). Lähisuhdeväkivallasta puhuminen vaatii työntekijältä rohkeutta, empaattisuutta ja tietynlaista herkkyyttä. Työntekijän mahdolliset omat voimakkaatkin tunteet eivät saa merkittävästi vaikuttaa työtehtävien suorittamiseen. (Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri 2011, 13) Ensihoitokertomukseen on hyvä myös lisätä, keneltä mikäkin tieto on saatu. Esimerkiksi ”vaimo kertoi... tai isän mukaan...” (Haavisto

ym. 2011). Lähisuhdeväkivaltatilanteissa kannattaa muistaa, että saatat ensihoitajana olla ensimmäinen, jolle potilas aiheesta kertoo. Potilaalle on hyvä mainita, että lähisuhdeväkivallasta kysyminen on osa huolellista hoitoa. Jos tarve vaatii, tulee potilaalle kertoa esimerkiksi, mitä lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan. (THL 2020.) Lähisuhdeväkivallalle altistuneet usein tarvitsevat perheen ulkopuolisen selventämään tilannetta käsittääkseen oman tilanteensa olevan väkivaltainen (Marttala 2011, 42). Akuuteissa henkeä ja terveyttä uhkaavissa väkivaltatilanteissa kirjaaminen on hyvä rajata vain akuutin tapahtuman puitteisiin. (Tupola & Valkama 2018.)

Jos potilaalla havaitaan ruhjeita tai mustelmia, on niistä kysyttävä, vaikka ensihoito olisi kutsuttu paikalle muusta syystä. (Tupola & Valkama 2018.) Väkivallan mahdollisuus tulee eritoten huomioida, jos potilaalla ennestään samankaltaisia käyntejä terveydenhuollossa tai ensihoitokertomuksista löytyy useita 74-alkusia tehtäviä (putoaminen, haava, kaatuminen, isku, muu vamma). Huomiota kannattaa kiinnittää myös, jos vammojen syntymisen ja hätäkeskukseen soittamisen välillä on merkittävä aikaviive. Jos potilaalla on saattaja mukana terveydenhuollon toimipisteessä tai tehtäväosoitteessa perheenjäseniä, kannattaa kiinnittää huomiota myös heidän käyttäytymiseensä. Omaisen käytöksen ollessa yliaktiivista, vaativaa tai aggressiivista on hyvä huomioida väkivallan mahdollisuus. (Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri 2011, 9)

Sairaalan sisällä parisuhdeväkivallasta seuraavat vammat vaativat kuvaustutkimusten lisäksi myös verikokeiden ottoa ja haavanhoitoa. Kipulääkitystä potilasryhmälle annetaan hyvin usein. (Kivelä ym. 2016, 102.) Sairaalan ulkoisessa ensihoidossa kuljettamatta jättäminen ei ole suotavaa missään tilanteessa. Potilas tulisi aina toimittaa oikeudellisista syistä lääkärin tutkittavaksi. (Silfvast, Castren & Kurola 2016) Jos kuitenkin potilas jätetään kuljettamatta, on ensiarvoisen tärkeää pyrkiä neuvomaan potilasta tarvittavan avun piiriin. Toki myös kuljettaessa potilasta tulee rohkaista hakemaan apua. (Turva 2010, 42-43.)

3.1.3 Väkivallasta seuraavat vammat

Vain murto-osa pahoinpitelyistä johtaa fyysisiin vammoihin. Lähisuhdeväkivallasta tavallisimmin vammoja aiheutuu päähän, kasvoihin tai yläraajojen alueelle. (Hackenberg ym. 2019.) Väkivalta on merkittävä yksittäinen vammojen aiheuttaja. Noin kymmenes kaikesta tapaturmaisesta vammautumisesta aiheutuu väkivallasta. (Haikonen 2010, 13.) Tekijän ja uhrin välinen henkilökohtainen suhde ajaa usein tekijän vahingoittamaan kasvojen aluetta. Uhrin vaistomaisesti suojatessaan päätänsä iskuilta vammoja usein ilmenee myös yläraajoissa. (Karakurt ym. 2017.) Kivelän ja kumppaneiden vuonna 2016 tehdyn tutkimuksen mukaan Suomessa noin neljäsosa lähisuhdeväkivallan aiheuttamista vammoista sijaitsee kasvojen ja pään alueella. Pään ja niskan alueen vammoihin tulee suhtautua vakavasti, sillä jo yksikin isku voi aiheuttaa traumaattisen aivovamman (Patton-Foushee 2017). Erikoissairaanhoidon tyypillisesti päättyy potilaita, joilla samanaikaisia vammoja esiintyy joka puolella kehoa. Valtaosalle uhreista jatkohoidoksi riittää perusterveydenhuolto. Vammojen vakavuudesta riippumatta riski joutua uudestaan väkivallan tai henkirikoksen uhriksi on suuri.

Akuuttien vammojen lisäksi terveyshaittana voi ilmetä kroonista kipua, mielenterveysongelmia, seksuaaliterveyden ongelmia, toiminnallisia sairauksia, tai raskauskomplikaatioita. (Hackenberg ym. 2019.) Jatkohoitopaikkaa arvioitaessa tulee ottaa huomioon, että usein lähisuhdeväkivallan aiheuttamat vammat vaativat radiologisia tutkimuksia ja verikokeita. Mahdolliset murtumat kasvojen ja raajojen alueella vaativat myös usein leikkaustoimenpiteitä. (Kivelä ym. 2016, 102-103.) Keskussairaaloista hoitoa vaativat yleensä vartalon alueen tai raajojen tyviosien vammat. Voinniltaan hyvät ja vain pieniä ruhjeita saaneet potilaat voidaan toimittaa perusterveydenhuollon toimipisteeseen (Silfvast, Castren & Kurola 2016.) Psykosomaattisia oireita lähisuhdeväkivallan uhreilla ilmenee myös usein. Väkiältä ja siihen liittyvä stressireaktio voi kehittää uhrille rytmihäiriöitä, rintakipua, hyperventiloitua ja erilaisia särkytiloja ympäri kehoa. (Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri 2011, 11)

Taina Noponen tutki vuonna 2007 Polamkin toimeksiannosta noin 400 kappaletta pahoinpitely- ja kehonkarttalomaketta. Tutkimus on sinänsä jo vanha, mutta yhtä laajamittaista ja yksityiskohtaista tutkimusta nimenomaan syntyneiden vammojen laadusta ei ole tähän päivään asti tehty. Noposen tutkimus osoittaa, että nimenomaan lähisuhdeväkivallalta aiheuttaa vakavimmat vammautumiset verrattuna tuntemattomien henkilöiden tai muiden tuttavien tekemään väkivaltaan. Noposen tutkimuksessa vammat sijoittuivat myös pään ja raajojen alueille pääosin. Useimmiten lähisuhdeväkivallan seurauksena vakavimmat vammat ovat keskisyviä haavoja, useita mustelmia tai ruhjeita. Terä- tai ampuma aseella tehtyjä väkivallantekoja esiintyi noin viidenneksessä tapauksissa. Vaikkakin aiheesta ei ole vuoden 2007 jälkeen tehty uutta tutkimusta voidaan olettaa ilmiöiden pysyneen suhteellisen samankaltaisina.

3.1.4 Terveysthuolto- ja rikoslaki ensihoitajana

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö on velvollinen pitämään salassa potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot sekä muut tehtävänsä perusteella tietoonsa saamat henkilön tai perheen salaisuutta koskevat tiedot. Jo pelkkä tieto hoitosuhteesta ja terveydenhuollon asiakkuudesta on salassa pidettävä. Ensihoitajilla on kuitenkin oikeuksia ja velvollisuuksia tiedonvaihtoon poliisin kanssa. Ensihoitajilla on oikeus antaa poliisille tietoja tavatessaan potilaan, joka saattaa olla vaarassa altistua lähisuhdeväkivallan kohteeksi. Lähisuhdeväkivallan ei tarvitse olla tässä tilanteessa vakavaa tai käynnissä olevaa, myös epäily tulevaisuudessa jatkuvasta lähisuhdeväkivallasta riittää. Jos lähisuhdeväkivallan kohteena on alaikäinen, ilmoitusoikeus muuttuu ilmoitusvelvollisuudeksi. Alaikäisen olleena kohteena on ensihoitajilla ilmoitusvelvollisuus myös sosiaaliviranomaiselle. (STM 2020.) Potilalle on kerrottava ilmoitusvelvollisuudesta ja tehtävästä ilmoituksesta (THL 2020). Ilmoitusvelvollisuus poliisille on myös, jos potilaan kokema lähisuhdeväkivallalta on vaarassa eskaloitua törkeäksi pahoinpitelyksi, raiskaukseksi, surmaksi, murhaksi tai tapoksi. Velvollisuus ei koske jo tapahtuneita lähisuhdeväkivallatilanteita, mutta oikeus niistä ilmoittamiseen on. (STM 2020). Ilmoitusvelvollisuudesta ja rikoksen kriteerien täyttymisestä voidaan konsultoida poliisia tarvittaessa (THL 2019). Kun tehtävään liittyy mahdollinen rikos, on hyvä työskennellä poliisin tarpeiden mukaisesti sikäli mikäli se on mahdollista.

Rikostutkinnan helpottamiseksi tulee välttää esineiden ja tavaroiden turhaa liikuttelua. (Silfvast, Castren & Kurola 2016.)

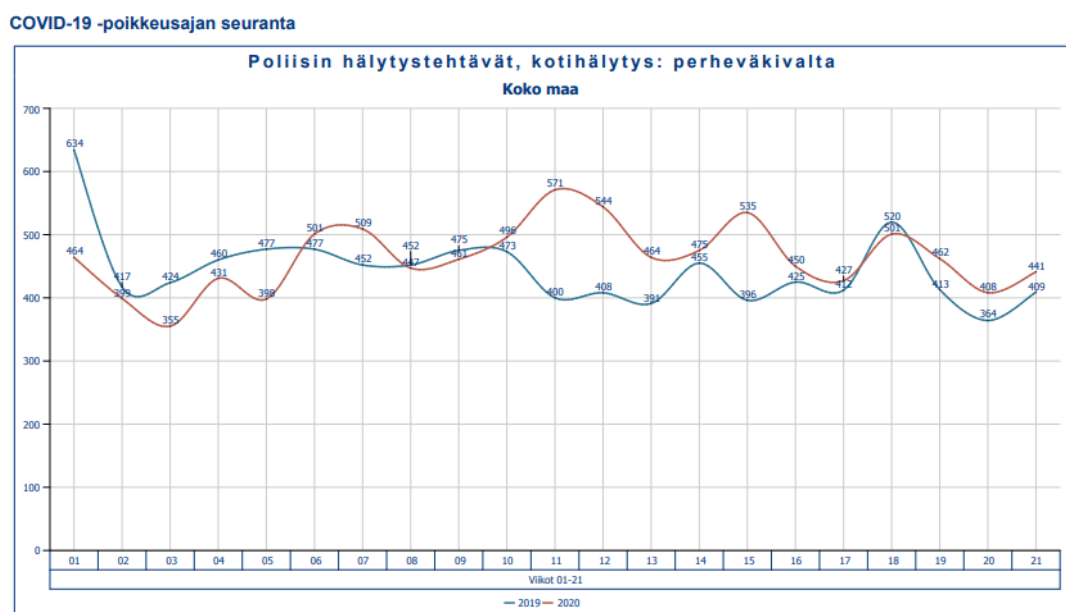
3.2 Lähisuhdeväkivalta ja moniammatillisuus poliisina

3.2.1 Moniammatillisuus poliisin ammatissa

Poliisi tekee työtään päivittäin monien viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Poliisi on veloitettu toimimaan yhteisön muiden jäsenten kanssa (Poliisilaki 1 §). Tyypillisesti kenttäpartiot kohtaavat tehtävillään turvallisuusalan muita toimijoita, ensihoidon, terveydenhuollon, sosiaalipäivystyksen, nuorisopalveluiden ja sivistyspalveluiden henkilökuntaa. Vuosien saatossa näissä kohtaamisissa on yhteistyö parantunut ja tiivistynyt tehtävien hoidon helpottamiseksi.

Tutkinnassa poliisi tekee yhteistyötä syyttäjän kanssa ja kuulusteluissa mm. sosiaalityöntekijöiden ja rikosuhripäivystyksen kanssa, sekä saa lausuntoja esimerkiksi terveydenhuollon viranomaisilta. Lupahallinto tekee yhteistyötä kuntien, terveydenhuollon ja pelastuslaitoksen kanssa lupia myöntäessään. (ETL 5:3§; ETL 11:8§; ETL7:16§.)

Poliisi kohtaa tehtävillään yhä useammin lähisuhdeväkivaltaa. Viimeisen parinkymmenen vuoden aikana kasvua on tapahtunut tasaisesti. (Fagerlund 2016 23.) Suomalaiset turvautuvat poliisin apuun lähisuhdeväkivallassa vähemmän verrattuna muuhun Eurooppaan, mikä vähentää lähisuhdeväkivallan esiintyvyyttä viranomaisten tilastoissa. (Piispa 2011 32.) Kevään 2020 Korona- pandemian seurauksena tehtävät ovat hieman kasvaneet, varsinkin pandemian puhjettua maaliskuussa (Polstat COVID-19-poikkeusajan seuranta).

Kuvio 2. Covid-19 poikkeusajan seuranta. (Polstat 2020.)

Poliisi on monesti ensimmäinen taho, jolle lähisuhdeväkivalta tulee ilmi. Poliisi kohtaa lähisuhdeväkivaltaa kotitehtävillä ja yleisillä paikoilla, esimerkiksi ravintoloiden edustoilla iltaisin ja öisin. Rikostutkinnassa selvitetään tapahtumien kulku ja saatetaan tekijä edesvastuuseen tekemisestään. Uhria on velvoitettu auttamaan esitutkintalain ja poliisihallituksen ohjeen mukaisesti (ETL 4:18.1; Poliisihallitus 2018). Poliisin ennalta estävässä toiminnassa lähisuhdeväkivalta tulee esiin Ankkuri- ja MARAK-toiminnassa, joka on puhtaasti moniviranomaistoimintaa (Sisäministeriö 2019). Joissakin poliisilaitoksissa Ankkuritiimille kuuluu nuorten alle 18-vuotiaiden rikoskierteen katkaisun ohella myös moniammatillinen lähisuhdeväkivallan tunnistaminen, esitutkinta, sekä uhrin ja tekijän auttaminen. Tällä hetkellä lähisuhdeväkivaltaa käsitellään Helsingin, Kanta-Hämeen, Lounais-Suomen ja Sisä-Suomen poliisilaitosten Ankkuritiimeissä (Ankkuritoiminta.fi 2017). MARAK-työryhmissä on poliisin edustus jokaisessa Suomen poliisilaitoksessa. MARAK-työryhmiä on tällä hetkellä useita kymmeniä (THL 2020).

3.2.2 ENSKA, Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-23

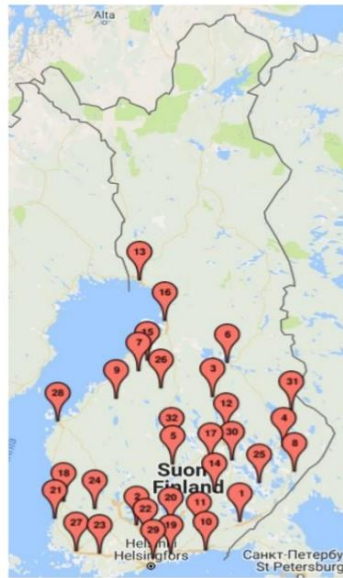
Poliisi on jo pitkään tehnyt moniammatillista yhteistyötä korttelipoliisina, aluepoliisina, lähipoliisina ja viimeisimpänä nimikkeenään ennalta estävänä poliisina (EET –poliisi). Näiden edellä mainittujen nimikkeiden alla poliisit ovat omassa toimintaympäristössään työskennelleet päätoimisena tai oman toiminnan ohella (otona) suorittaen heille kuuluvia tehtäviä, jotka merkittävin osin on tehty alueen muiden viranomaisten, kolmannen sektorin ja alueen asukkaiden kanssa eri tavoin yhteistyönä. ENSKA:an on kirjattu, että ennalta estävällä työllä tuetaan poliisin oman toiminnan lisäksi myös muita viranomaisia, järjestöjä ja yhteiskuntaa. Erittäin tärkeänä asiana pidetään sitä, että poliisi palveluohjauksella varmistaa avun esimerkiksi perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreille ja tekijöille. Palveluohjauksella pyritään vähentämään uhriin kohdistuvia rikoksia ja toisaalta ohjaamaan tekijöitä katkaisun piiriin. Näillä keinoin halutaan estää uusien väkivaltarikosten syntyminen. (Sisäministeriö 2019,18.) Moniammatillisen työn muotoina ennalta ehkäisevään strategiaan on kirjattu Ankkuri- ja MARAK-toiminnot. Lähisuhdeväkivallan osalta Ankkuritoiminta auttaa asianosaisia niissä poliisilaitoksissa, joissa se on erikseen kytketty osaksi Ankkuritoimintaa.

3.2.3 MARAK

MARAK on moniammatillinen asiantuntijatyöryhmä, joka pyrkii auttamaan vakavan parisuhdeväkivallan uhria ja koordinoi hänelle annettavaa tukea. Toiminta perustuu asiakkaan kanssa tehdystä riskiarvioinnista, työryhmän kokoontumisesta ja kokoontumisen pohjalta asiakkaalle tehtävästä turvasuunnitelmasta. MARAKin asiakkaat ovat henkilöitä, jotka ovat kokeneet väkivaltaa tai sen uhkaa. Väkivalta on voinut olla fyysistä, psyykkistä, seksuaalista tai uskonnollista. Poiketen lähisuhdeväkivallasta, MARAKissa käsitellään parisuhdeväkivaltatapauksia. Kuten aiemmin opinnäyteyössämme on jo mainittu, pääsääntöisesti lähisuhdeväkivallassa on kyse parisuhdeväkivallasta, joten moniammatillisena työryhmänä ja

laajasti maan kattavana toimijana toiminnalla on mahdollista saavuttaa hyviä tuloksia. Vuonna 2017 työryhmiä oli Suomessa 33:lla paikkakunnalla, kattaen lähestulkoon koko maan. (THL 2017.)

MARAK-työryhmät Suomessa v. 2017

1. EKSOTE	17. Pieksämäki
2. Hämeenlinna	18. Pori
3. Iisalmi	19. Porvoo
4. Joensuu s.	20. Päijät-Häme
5. Jyväskylä	21. Rauma
6. Kainuu	22. Riihimäki
7. Kallion alue	23. Salo
8. Keski-Karjala	24. Sastamala
9. Keski-Pohjanmaa	25. Savonlinna
10. Kotka ja Hamina	26. Selänne al.
11. Kouvola	27. Turku
12. Kuopio	28. Vaasa
13. Länsi-Pohja	29. Vantaa
14. Mikkelin seutu	30. Varkaus
15. Oulainen	31. Ylä-Karjala
16. Oulu	32. Äänekoski
	33. Tampere

Kuvio 3. MARAK-työryhmät Suomessa. (THL 2017.)

Asiakkuudet syntyvät ammattilaisille tai viranomaisille tulleesta yhteydenotosta, esimerkiksi poliisille rikosilmoituksen muodossa. Yhteydenottotaho tekee asiakkaan kanssa käytännön keskustelun pohjalta riskiarvion käytettävän lomakkeen avulla. Riskiarvion perusteella ja uhrin suostumuksella asia käsitellään MARAK-kokouksessa ja käsittelyn pohjalta tehdään asiakkaalle tarkoituksenmukainen turvasuunnitelma estämään väkivallan jatkumo. Asiakas saa käsittelyn ajaksi itselleen tukihenkilön. (THL 2017.)

MARAK- prosessi vaihe vaiheelta

Kuvio 4. MARAK-prosessi. (THL 2017.)

MARAK-toiminnan hyötyjä ovat moniammatillisuus, jossa toisen ammattilaisen toiminnan ymmärtäminen auttamisprosessissa selkiytyy, tiedonvaihto paranee, palautteen saaminen uhrin auttamisesta paranee ja toiminta laajalla kokoonpanolla yhdessä suunniteltua (THL 2020).

3.2.4 Moniammatillisuuden varmistaminen

Moniammatillisuuden varmistamiseksi poliisin kenttä- ja tutkintatyössä kirjaukset tulisi tehdä laadukkaasti tehtävä- ja rikosilmoitusjärjestelmiin (Poliisiasiain tietojärjestelmä: PATJA ja hätäkeskustietojärjestelmä: ERICA). Rikosilmoituksen kirjaaminen laadukkaana, huomioiden erityisesti luokittelutiedot, palvelee myös lähisuhdeväkivaltarikosten analysointia ja tilastointia. (Poliisihallitus 2013) Laadukkaalla kirjaamisella varmistetaan myös avun saanti ja tuki asianomistajalle esitutkinnassa (ETL 4:18; ETL1,2; ETL 6§). Poliisin ohje rikoksen uhrin ohjaamisesta ja rikosasioiden sovittelusta muistuttaa poliisia rikoksen selvittämisen ja syyte-harkintaan saattamisen aikana uhrin auttamisesta: “Rikosten selvittämisen ja syyteharkintaan saattamisen ohessa poliisin tulee kiinnittää huomioita myös rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasian todistajan asemaan sekä varmistaa osaltaan, että heitä ohjataan tarvittavien ja saatavilla olevien palveluiden pariin. Yhtäläillä poliisin tulee huomioida rikosasioiden sovittelun mahdollisuudet ja ohjata rikosten osapuolia sovitteluun, jossa heille tarjotaan mahdollisuus toistensa kohtaamiseen ja rikoksesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseen”. (Poliisihallitus 2018.) Lähisuhdeväkivaltajuttujen kirjaamisesta ja sitä kautta oikean tilannekuvan ylläpitämisestä, muun muassa tiedottamiseen liittyen, opinnäytetyötiimi esittää huolensa. Monica Fagerlundkin on havainnut saman asian oman raporttinsa kehittämisehdotuksessaan (Fagerlund 2016, 6). Käytännön kokemus ja havainnot kolmekymmeneltä työvuodelta poliisissa kentällä ja ennalta estävässä toiminnassa ovat osoittaneet, että tietojen kirjauksissa ja tiedon välittämisessä on vielä isoja puutteita. Opinnäytetyötiimin arvio on, että noin 15 prosenttia rikosilmoituksista on kirjattu PATJA-järjestelmään siten, että luokittelun kautta voi helposti löytää perheväkivaltatapaukset. 85 prosenttia tapauksista hukkuu järjestelmään tavallisina henkeen ja terveyteen ynnä muuhun kirjattuina rikosilmoituksina ilman “juttutarkennetta”. Kirjaamisen puutteet eivät toki vaikuta asianosaisten auttamiseen tutkintaprosessissa, mutta tiedottamisen osalta tilanne on toinen. Tiedottaminen perustuu siihen faktatietoon, mitä järjestelmä antaa tulokseksi. Esimerkiksi tilastokeskus ei voi hyödyntää PATJA-järjestelmän tietoja juttuluokittelun osalta, koska tiedottaa puutteet kirjaamisen osalta. Uhrien ohjaamisesta avun piiriin kysyimme 29.6.2020 perustutkintaryhmän ryhmänjohtajalta Hyvinkäällä, miten tieto kulkee esimerkiksi rikosuhripäivystykseen. Vastaus oli, että tapauskohtaisesti. Lievät jutut jäävät poliisilta itseltään ilmoittamatta, koska jutut menevät pääsääntöisesti Sovittelutoimistoon sovitteluun ja uhrin auttaminen tapahtuu heidän kauttaan. Lisäksi rikosilmoituksia lähisuhdeväkivallasta tulee paljon sähköisesti, jolloin asianomistajakuulustelu hoidetaan puhelimitse ja ohjaus avun piiriin poliisin osalta saattaa jäädä vaillinaiseksi (asianomistaja ei saa konkreettista esitettä käteensä).

3.3 Lähisuhdeväkivalta ja moniammatillisuus sosionomina

3.3.1 Moniammatillinen yhteistyö

Sosionomin ihmisläheisissä työtehtävissä tarvitaan hyviä vuorovaikutus- ja kohtaamistaitoja, sillä työtä tehdään erilaisten ihmisten, ryhmien ja yhteistyökumppaneiden kanssa moniammatillisissa verkostoissa. Työn tavoitteena on lisätä yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia koko yhteiskunnassa. (Ammattinetti 2020.) Sosiaalityö tarkoittaa asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa pyritään saavuttamaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus. Se sovitetaan yhteen muiden toimijoiden tarjoamien palvelujen ja tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikutusta. Sosiaalityöllä pyritään tukemaan muutosta, jonka tavoitteena on lieventää eri elämäntilanteissa kohdattavia vaikeuksia. Tavoitteena on myös vahvistaa yksilöiden ja perheiden toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä. (SHL 1301/2014.)

Sosionomin yhteistyö poliisin ja ensihoidon kanssa on usein virka-apupyynnöiden yhteydessä. Sosionomi kohtaa poliisia useimmiten ennaltaehkäisevissä palveluissa tai vasta jälkihuollon puolella. Yhteistä kirjausjärjestelmää ei ole, joten tieto näiden toimijoiden välillä ei kulje kovin mutkattomasti. Poliisilla ja ensihoidolla on oikeus saada asiakasta koskevat välttämättömät tiedot virkatehtävän suorittamiseksi, ellei salassapitovelvollisuus tätä estä. (THL 2020.)

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan sosiaalipalveluja on järjestettävä mm. jokapäiväisen elämässä selviämisen tueksi, asumisen tukemiseen, sosiaalisen syrjäytymisen estämiseksi ja osallisuuden edistämiseksi, lähisuhde- ja perheväkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen, äkillisiin kriisitilanteisiin ja tuen tarpeessa olevien henkilöiden omaisten ja läheisten tukemiseksi.

Moniammatillisuuden ja verkostoitumisen katsotaan olevan välttämätöntä. Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen vaatii sektorirajat ylittävää yhteistyötä. Tämä yhteistyö merkitsee ammattilaisten toiminnan tiivistämistä niin julkisen, yksityisen kuin kolmannen sektorinkin kesken. Avun ja tuen tarpeisiin vastaaminen vaatii yhteistyötä sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäksi myös mm. turvallisuus-, asumis-, koulutus- ja vapaa-ajan palveluiden toimijoiden välillä. (Helminen 2017, 18.)

Moniammatillinen tiimi asiakasprosessissa on asiakkaan edun kannalta hyväksi. Asiakkaan tilannetta voidaan tarkastella eri näkökulmista ja näin hänelle taataan tarvittava tuki. Moniammatillisessa tiimissä osaamisen jakaminen on vahvuus. Jotta moniammatillisuudesta saadaan parhaat puolet esiin, on tärkeää oman osaamisen lisäksi tietää, mitä osaamista muilla verkoston jäsenillä on. (Sivill 2020.)

Akuuteissa tilanteissa otetaan aina yhteyttä kunnan sosiaalipäivystykseen. Sosiaalipäivystystä on tarjottava ympärivuorokautisesti kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi kaikille. Palveluun tulee saada yhteys ympärivuorokauden ja päivystävissä yksiköissä on

oltava riittävä kapasiteetti ja osaaminen, jotta palvelun laatu ja asiakasturvallisuus toteutuvat. Sosiaalipäivystyksessä ollaan tiiviissä yhteistyössä mm. ensihoidon, terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarvittaessa myös muiden toimijoiden kanssa. (SHL 1301/2014) Sosiaalipalveluina on pystyttävä tarjoamaan myös kiireellistä majoitusta, taloudellista tukea ja muita välttämättömiä palveluita. (STM 2014.)

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) linjataan sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyöstä. Sosiaalipäivystyksen on yhdessä ensihoidon kanssa sovittava yhteen hätäkeskuslaitoksen antamat paikalliset ja alueelliset hälytysohjeet. Sosiaalipäivystyksen tulee myös osallistua alueensa varautumis- ja valmiussuunnitelmien laatimiseen häiriötilanteiden ja suuronnettomuuksien varalta yhdessä muiden viranomaisten kanssa siten, että tästä muodostuu kansallinen kokonaisuus.

3.3.2 Lähisuhdeväkivalta

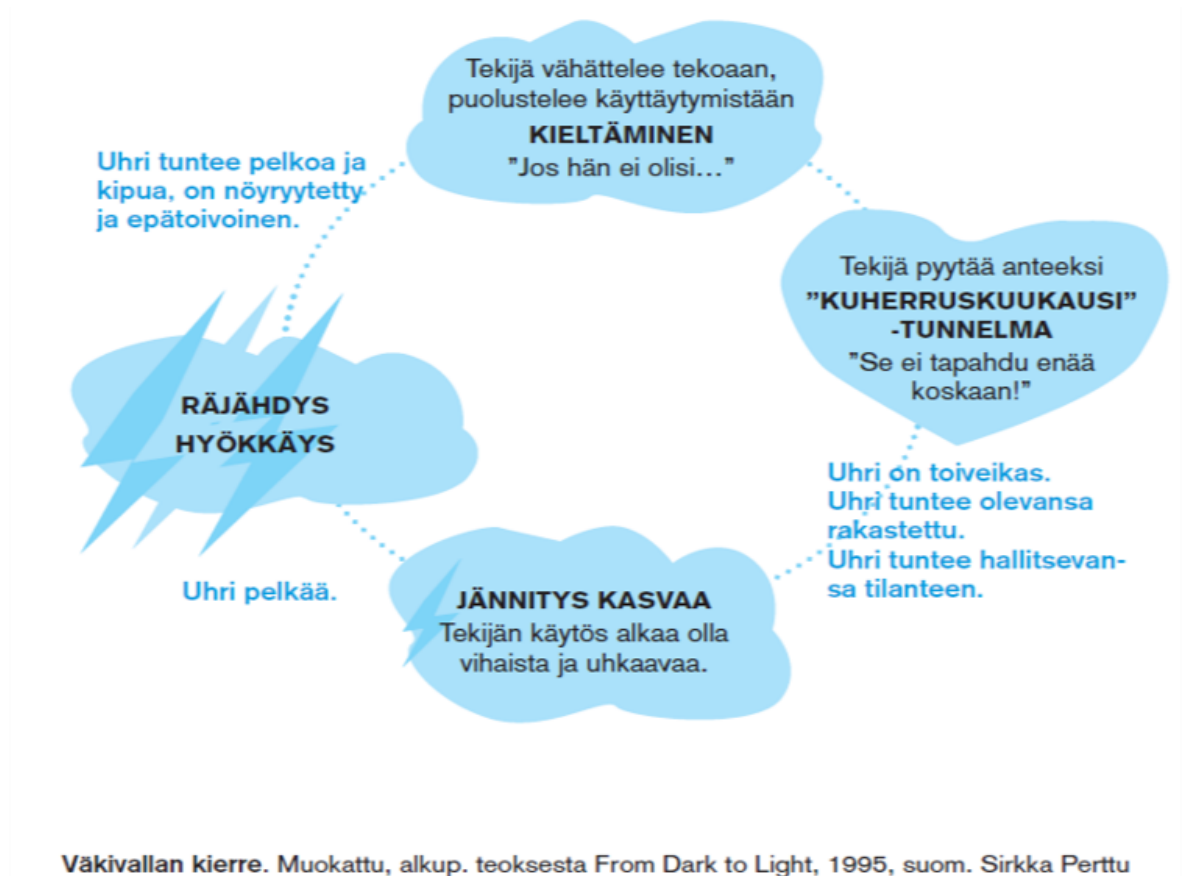
Sosiaalipalveluissa työskentelevän henkilön tulee osata työkäytännöt, joilla tunnistetaan väkivallan merkit, osataan ottaa asia avoimesti puheeksi ja rohkaistaan asiakasta hakemaan apua ja tukea (Helminen 2017, 172). Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja uhrien auttaminen tuovat yhteiskunnallisesti ja yksilöllisesti monitahoisia haasteita. Esimerkiksi Euroopan unionin jäsenvaltioista ei ole saatavilla kattavaa tietoa siitä, kuinka paljon väkivaltarikoksia on tehty ja mikä niiden luonne on. Väkivaltarikosten vaikutukset koskevat kaikkia, niin uhria, kuin hänen perhettään ja läheisiään ikäryhmään katsomatta. (Helminen 2017, 173.) Rikosuhridirektiivi velvoittaa niin poliisia kuin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisiakin ohjaamaan uhrin tukipalveluiden piiriin. (Direktiivi 2012/29/EU.) Näitä ovat muun muassa Rikosuhripäivystys, turvakodit, sosiaalipäivystys, lastensuojelu, oman kunnan järjestöt ja kriisipalvelut julkiselta tai kolmannelta sektorilta. (Sivill 2020.)

Sosiaalialan väkivaltatyöskentelyn toimintakulttuuria ohjaa monet lait, säädökset, toimintaympäristö ja yksilölliset ammatilliset käytänteet. Näitä lakeja ovat mm. sosiaalihuoltolaki, turvakotilaki, rikoslaki, lastensuojelulaki, terveydenhuoltolaki, laki asiakkaan ja potilaan oikeuksista, laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, laki lähestymiskiellosta sekä poliisin lähisuhdeväkivaltaan liittyvä lainsäädäntö. (Helminen 2017, 175-176.) Näiden lisäksi toimintaa ohjaa esimerkiksi rikosuhridirektiivi. Sen tarkoituksena on varmistaa, että rikoksen uhri saa asianmukaista tietoa, apua ja suojelua ja että hän voi osallistua rikosoikeudelliseen menettelyyn. Direktiivissä säädetään myös rikosten uhrien oikeuksien vähimmäisvaatimuksista. Uhrilla tulee olla oikeus kuulluksi tulemiseen, syyttämättäjättämispäätöksen saaminen uudelleen käsiteltäväksi, korvauksien saaminen aiheutuneista kuluista, oikeusapuun ja varastetun omaisuuden palauttamiseen. (Direktiivi 2012/29/EU.)

Lähisuhdeväkivaltatapauksissa on tärkeää, ettei uhria jätetä missään vaiheessa yksin asiansa kanssa. Vaikka uhrilla olisi hyvä läheisverkosto, hän saattaa tarvita jossakin vaiheessa kriisiapua tai pidempikestoista terapiaa. Toisille soveltuu vertaistukiryhmä, toisille

kertaluontoinen auttavan puhelimen keskustelu ja toiselle taas pidempiaikainen hoitosuhde apua tarjoavaan palveluun on paikallaan. (Kjällman 2011, 114.)

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneen asiakkaan kanssa työskentelyä aloittaessa tulee asiakkaan kanssa käydä läpi, että väkivalta on aina väärin ja siinä on tapahtunut rikos. Asiakkaalle sanoitetaan, millaista erilaista väkivaltaa on. Usein uhri tunnistaa väkivallaksi vain fyysisen väkivallan, jonka takia on tärkeää puhua muistakin väkivallan muodoista. Tämän myötä uhrin on helpompaa jäsentää tapahtunutta ja sitä, mistä kaikki on lähtenyt ja kuinka pitkään mahdollisesti väkivaltaa on jatkunut. Tästä puhutaan myös väkivallan kierteenä, jonka uhri saattaa tunnistaa. (Kuvio 5.) Asioiden käsittelyn myötä uhri saattaa lähteä tekemään muistakin kokemistaan tilanteista rikosilmoituksia ja tässä häntä tuetaan. Aina näin ei kuitenkaan tapahdu, jolloin uhria tuetaan muilla keinoilla pääsemään pois väkivaltaisesta suhteesta. (Sivill 2020.)

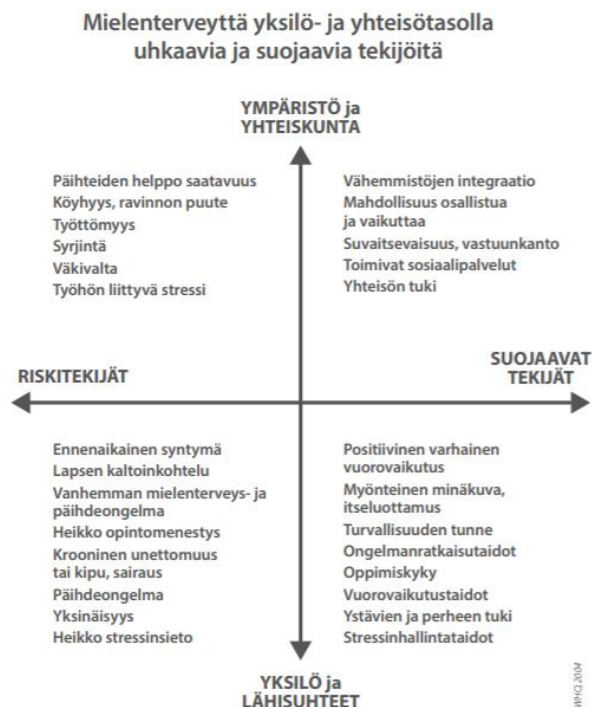

Kuvio 5. Väkivallan kehä. (Rikosuhripäivystys 2020.)

3.3.3 Varhainen puuttuminen ja jälkihuolto

Sosionomin osaaminen painottuu lähisuhdeväkivaltatapauksissa usein ennaltaehkäisevään työhön ja jälkihuoltoon. Tapahtumahetkellä asiassa sosiaalitoimen puolelta on pääsääntöisesti sosiaalipäivystys ja kriisiapu. (Kjällman 2011, 128.)

Ennaltaehkäisevää työtä tehdään jo ihmisen varhaisesta iästä lähtien. Sosiaalialan ammattilaiset eri palveluissa tukevat asiakkaita kaikissa haasteissa, joita elämä voi eteen tuoda. On olemassa pysyviä ja ohi meneviä elämäntilanteita, joissa ihmiset kaipaavat ulkopuolista apua siihen, että jaksavat elää arkeansa päivästä toiseen. (Juhila 2006, 176.) Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisessa mielenterveysstrategiassa (STM 2020) painotetaan, että muuttuvassa ympäristössä hyvinvoiva mieli on ihmiselle tärkeä voimavara. Se tukee tasapainoiseen elämään ja luo yksilölle valmiuksia erilaisten yhteisöjen toimijuuteen. Mielenterveys on keskeinen osa hyvinvointia ja se muotoutuu koko elämän ajan. Siihen vaikuttaa monet sosiaaliset, biologiset ja taloudelliset ympäristötekijät. Tämän vuoksi sosiaalialan ammattilaiset ovat tukena elämässä, niin hyvinä kuin huonoina hetkinä. Tällä moninaisella työllä voi ehkäistä tulevaisuudessa mahdollisia notkahduksia, jotka voisivat purkautua esimerkiksi lähisuhdeväkivaltana. Alla olevassa kaaviossa on muun muassa kuvattu, miten mielenterveyttä voi suojata. Nämä kaikki tekijät vaikuttavat myös ennaltaehkäisevänä tekijänä lähisuhdeväkivallan syntyyn, joka näkyy kaaviossa riskitekijöissä.

Kuvio 6. Mielenterveyttä uhkaavat ja suojaavat tekijät. (STM 2020.)

Usein kriisissä olevan henkilön kyky ottaa tietoa ja apua vastaan ei ole parhaimmillaan. Käytännön järjestelyistä tulisi kyetä suoriutumaan kuitenkin mahdollisimman pian, jotta rikosprosessi saataisiin alkuun ja asiakkaalle tarvittava tuki. Neuvoja ja apuja tarjoavalla työntekijällä pitäisi olla selkeä käsitys asioista, jotka rikoksen uhrin tulisi tietää. Näitä ovat muun muassa se, mistä saa tietoa ja tukea ja kenen puoleen kääntyä asioissaan. (Kjällman 2011, 118.)

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle asiakkaalle pyritään mahdollistamaan pian tilanteen jälkeen tarvittavat tukipalvelut. Sosiaalipalveluiden puolella asiakkaan kanssa käsitellään ensin akuutit asiat, kuten esimerkiksi turvasuunnitelman tekeminen ja asuminen. Selvitetään, voiko uhri asua kotonaan vai asuuko väkivallan tekijä samassa asunnossa. Tarvittaessa tarjotaan turvakodin mahdollisuutta. Ohjataan asiakasta menemään lääkäriin mahdollisimman pian väkivaltatapauksen jälkeen, jos hän ei ole siellä jo käynyt. Asiakkaalle tarjotaan myös kriisiapua ja terapiapalveluita. Rikosuhripäivystys tarjoaa myös oikeudellista apua ja tukea, ettei uhri menetä oikeuksiaan rikosasiaan liian pitkän ajan jälkeen. Kun akuutit asiat on hoidettu, on tärkeää, että asiakas pääsee jatkamaan omaa arkeaan mahdollisimman samanlaisena kuin ennen väkivaltatapahtumaa. Sosiaalitoimi tarjoaa erilaisia tukipalveluita arjessa selviytymiseen. (Sivill 2020.)

3.4 Yhteenvedo eri ammattilaisten yhteistyöstä

Edellä oli avattu kolmen eri toimijan normeihin, toimintamalleihin ja strategioihin perustuneet velvollisuudet ja oikeudet toimia yhteistyössä tänä päivänä. Yhteenvetona voidaan mainita sosiaalitoimen kehittämä sosiaalipäivystys, joka uudisti radikaalisti heidän työskentelyään yhteistyössä poliisin, ensihoidon, terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, hätäkeskuksen ja muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalipalveluiden yhteistyö poliisin ja ensihoidon kanssa on usein virka-apuun perustuvaa yhteistyötä. Poliisi on tehnyt vuosikymmeniä työtään monien viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa Poliisilaki 1 §:sen velvoittamana. Uusina yhteistyön toimintamuotoina viimeisten vuosien aikana on tullut muun muassa Ankkuri -toiminta yhdessä sosiaalitoimen, nuorisotoimen ja terveydenhuollon kanssa. Työ on keskittynyt auttamaan lapsia ja nuoria, mutta muutamassa poliisilaitoksessa myös lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen kuuluu Ankkuri- tiimin työhön. Edelleen poliisi on mukana yhdessä sosiaalitoimen ja terveydenhuollon kanssa MARAK-toiminnassa, jossa autetaan vakavaa lähisuhdeväkivaltaa kokeneita uhreja. Sovittelutoimiston kanssa tehtävä yhteistyö lähisuhdeväkivaltatapauksissa on myös lisääntynyt merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Ensihoitajille yhteistyö näyttäytyy esimerkiksi ensihoitokertomuksien ja pahoinpitely- ja kehonkarttalomakkeiden käyttönä (PAKE-lomake, liite 3) dokumentoitaessa lähisuhdeväkivaltatapahtumaa tai siitä aiheutuneita vammoja. PAKE-lomakkeella varmistetaan yksityiskohtainen ja systemaattinen kirjaaminen väkivaltatapahtumasta, jolloin poliisi ja sosiaaliviranomainen voivat omissa tutkimuksissaan ja palveluissaan hyödyntää näitä asiaa selventäviä tärkeitä kirjauksia. Kun puhutaan ensihoitajien tekemästä yhteistyöstä muiden

viranomaisten kanssa pitää nostaa esille heidän oikeutensa ja velvollisuutensa tiedonvaihtoon poliisin ja sosiaalitoimen kanssa. Ensihoitajilla on oikeus antaa poliisille tietoja tavatessaan potilaan, joka on altistunut tai saattaa olla vaarassa altistua lähisuhdeväkivallan kohteeksi. Jos lähisuhdeväkivallan kohteena on alaikäinen, ilmoitusoikeus muuttuu ilmoitusvelvollisuudeksi. Alaikäisen olleena kohteena on ensihoitajilla ilmoitusvelvollisuus myös sosiaaliviranomaiselle. (STM 2020.). Alla esimerkki eräästä yhteistyön prosessista.

Kuvio 7. Lähisuhde- ja perheväkivaltaa kohtanneen hoito- ja palveluketju. Heikkinen P. (2019).

4 ITSEOPISKELUMATERIAALI VERKOSSA

Verkko-opetus tai verkko-opiskelu on etäopiskelun yksi muoto. Etäopiskelulla tarkoitetaan opiskelua, jota voi suorittaa aikaa tai paikkaa katsomatta. Verkko-opiskelu vaatii tietokoneen tai jonkun muun laitteen, sekä internet-yhteyden. Tämän lisäksi verkko-opiskelu vaatii oppimisympäristön verkossa, jonka kautta oppijat käyvät läpi koulutusta. (Opetushallitus 2020.) Verkko-opiskelua voidaan toteuttaa monessa eri muodossa. Se voi olla esimerkiksi oppimateriaalien julkaisua verkossa, tehtävien julkaisua verkossa, testejä verkossa tai vaikka ryhmätöitä verkossa. Verkko-opiskelu voi nivoutua perinteiseen lähiopetuksen kanssa monimuoto-opiskeluna yhdistäen eri aikaan lähi- ja etäopetusta tai samanaikaisesti tukemalla verkkomateriaaleilla lähiopetusta. Verkko-opiskelu voi toimia myös täysin erillisenä, itsenäisenä kokonaisuutena. (Kalliala 2002, 9-10.) Pohjimmiltaan verkko-opiskelu ei oppijalle eroa muusta itsenäisestä etäopiskelusta. Tiedonhaullisesti verkko-opiskelu eroaa esimerkiksi painetusta materiaalista opiskelemiseen, mutta oppiminen on samankaltaista. Verkko-opiskelun, kuten muukin etäopiskelun onnistuminen riippuu paljolti suorittajasta. Itseohjautuvuus ja motivaatio nousevat suurempaan rooliin verrattuna lähiopiskeluun. (Haasio & Piukkula 2002, 108-110.)

Kun verkkomateriaali on itsenäisesti läpikäytävä, tulee verkkomateriaalin sisältää sekä oppimismateriaali, että myös ohjeistus materiaalin läpikäymiseen. Ohjeistusta voi ja kannattaa sisällyttää myös koulutusmateriaaliin. Kurssimateriaalin myös sisältäessä ohjeistusta saavutetaan oppijan aktiivointia, joka muuten jää vähäisemmäksi verrattuna kasvatusten tapahtuvaan kouluttamiseen. Verkkokurssin tai itseopiskelumateriaalin sisällä voi olla esimerkiksi ohjeistusta pohdintaan, avoimia kysymyksiä, testejä tai kyseenalaistuksia. Vuorovaikutusta voidaan lisätä verkkomateriaaliin esimerkiksi kommentointimahdollisuuksilla. (Kupias & Koski 2012.)

Itsenäisessä opiskelussa etuna on mahdollisuus itselle sopivaan ajankäyttöön. Lähiopetuksessa opetuksen rytmitys on aina jonkinlainen kompromissi, johon vaikuttaa niin opettajan oma tyyli kuin opetettavan ryhmän ominaisuudet. Etäopiskelu hyödyttää eritoten nopeita oppijoita ja heitä, joilla on haasteita yhdistää opiskeluaan esimerkiksi työn, perhe-elämän tai harrastuksien kanssa. Lähiopetuksessa läpikäytävää opintokokonaisuutta pystytään paremmin vielä toteuttamisvaiheessa muokkaamaan yleisön toiveiden suuntaan, mikä verkko-opetuksessa jää vähemmäksi. Lähisuhdeväkivaltatyötä tehdessä vuorovaikutustaidot nousevat merkittävään rooliin. Vuorovaikutustaitojen ja eritoten non-verbaalisten viestimiskeinojen opettaminen etänä on liki mahdotonta. Tästä syystä lähisuhdeväkivaltaopetuksen tulisi mielellään olla jonkinlainen yhdistelmä sekä lähiopetusta ja etäopetusta. Lähisuhdeväkivaltaa käsittelevät opintokokonaisuudet hyötyvät monesti vierailijoista. Tällaisten vierailija-asiantuntijoiden yhdistäminen verkkototeutukseen, esimerkiksi poliisista, oikeuslaitoksesta tai sosiaalihuollosta, on vaikeampaa verrattuna lähiopetukseen. (Danis 2016.) Käytännössä opinnäytetyötiimin jäsenistä vain yksi kolmesta oli ammattikorkeakouluopintojensa aikana osallistunut ulkopuolisen vierailijan pitämään tilaisuuteen, vaikkakin jokainen kolmesta oli lähiopetusta lähisuhdeväkivallasta saanut.

Verkkokurssin tai –itseopiskelumateriaalin tulee olla suunniteltu, kuten mikä tahansa muukin koulutuskokonaisuus. Suunnittelun ja kehittämisen voi toteuttaa yksin tai yhteistyössä esimerkiksi graafikoiden tai IT-asiantuntijoiden kanssa. Verkkototeutuksen suunnittelun laajuus ylittää yhden ihmisen muutaman päivän ponnistuksesta kuukausien mittaiseen työhön suuressa asiantuntijatiimissä. Verkkokurssin suunnittelu voidaan jakaa karkeasti kolmeen osuuteen. Ensiksi valitaan koulutuskokonaisuuden kohderyhmä ja määritellään kohderyhmän taitotaso ennen ja jälkeen koulutuskokonaisuuden. Kohderyhmän määrittelemisen jälkeen on määriteltävä käytännön tarve koulutukselle eli mihin kohderyhmä opetettavaa tietoa tarvitsee. Tämän jälkeen suunnittelussa siirrytään tavoitteisiin ja sisältöön. Sisältöä suunniteltaessa verkkomateriaalia varten on hyvä luoda jonkinasteinen käsikirjoitus. Käsikirjoituksessa tulee kuvata verkkomateriaalin sisältö, aihekokonaisuudet ja eteneminen. Ennen verkkomateriaalin käyttöönottoa olisi hyvä testata verkkomateriaalia ja kerätä palaute, jonka pohjalta viimeistellä koulutuskokonaisuus. (Kalliala 2002, 59-61.)

Moniammatillisuuden opiskeluun verkkokoulutus sopii hyvin. Djukic ja kumppanit kouluttivat vuonna 2015 moniammatillista hoitotyötä kahdentoista kuukauden ajan sekä verkko-opiskeluna, että lähiopetuksena. Tutkimuksessa ilmeni, että kahdentoista kuukauden aikana ryhmät kehittyivät moniammatillisessa yhteistyössä samankaltaisesti riippumatta opiskelumuodosta. Eritoten tiimityöskentelytaitoja, johtamista ja tiimin tehokkuutta voidaan parantaa yhtä hyvin etäopiskelulla verrattuna lähiopetukseen. Asenteisiin vaikuttaminen etäkoulutuksen avulla näyttäytyy haastavampana verrattuna lähiopetukseen, kuten myös kommunikoinnin parantaminen. (Djukic, Adams, Fulmer, Szyld, Lee, Oh & Triola 2015).

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallista opinnäytetyötä voidaan kutsua myös tutkimukselliseksi kehittämistyöksi (Haikansalo & Korander 2017). Toiminnallista opinnäytetyötä tehdessä lopulta muodostuu jonkinlainen tuotos. Tuotos voi olla esimerkiksi ohjeistus, koulutus, tietopaketti tai tapahtuma. Toiminnallisessa opinnäytetyössä pyritään visuaalisiin ja viestinnällisiin keinoin luomaan kokonaisuus, josta pystyy tunnistamaan tavoitellut päämäärät. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51-52.) Toiminnallisella opinnäytetyöllä pyritään ohjeistamaan käytännön toimintaa, opastamaan, sekä järjestämään ja järjeistämään toimintaa työelämässä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9).

Tuotokselta vaaditaan erilaisia tekstuaalisia ominaisuuksia, kuin opinnäytetyön raportilta. Raportissa selostetaan prosessia, teoriaa ja opittuja asioita, kun taas tuotoksessa puhutellaan sen kohderyhmää. Tämä kaksijakoisuus tulee säilyttää toiminnallisessa opinnäytetyössä alusta saakka. Tuotoksen tekstiosuudet tulee suunnitella kohderyhmää palveleviksi. Tuotoksen tulisi erottua edukseen muista vastaavanlaisista. Tuotokselta haetaan persoonallisuutta ja yksilöllisyyttä. Ensisijaisia kriteereitä ovat tuotteen muoto, käytettävyyys kohderyhmän ja käyttöympäristön osalta, asiasisällön soveltuvuus ja tuotteen informatiivisuus, selkeys, johdonmukaisuus ja houkuttelevuus. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 53-65.)

5.2 Opinnäytetyön tulokset

Tutkimustehtävämme tälle opinnäytetyölle olivat seuraavanlaiset:

- 1) *Millaisia taitoja onnistunut moniviranomaisyhteistyö vaatii?*
- 2) *Millaista yhteistyötä tehdään lähisuhdeväkivallan parissa?*

Opinnäytetyöprosessin aikana käsittelemme tutkimustehtäviämme niin raportin kuin tuotoksemme muodossa. Pyrimme käsittelemään näitä asioita monipuolisesti ja informatiivisesti.

Onnistunut moniviranomaisyhteistyö vaatii kaikilta toimijoilta joustamista ja hyviä yhteistyötaitoja. Tiedonkulku ja yhteydenpito tulisi olla mutkatonta, jotta asiakkaan palvelupolku olisi mahdollisimman eheä. Kenenkään viranomaisen ei tarvitse yksityiskohtaisesti tietää, mitä toiset ammattilaiset tekevät. Tärkeintä on tuntee omassa työskentelykaupungissaan toimivat palvelut, jotta osaa ohjata asiakkaita avun pariin. Työssään tulee tiedostaa se, ettei itse voi asiakkaalle kaikkea apua tarjota, vaan tulee hyödyntää moniammatillista osaamista.

Poliisi- sosionomi- ja ensihoitajaopiskelijat harjoittelevat opintojen aikana pääosin keskenään, jolloin oppiminen tapahtuu enimmäkseen oman alan sisällä toimien ja kommunikoiden. Opinnäytteemme tavoitteena oli rikkoa näitä alojen välisiä rajoja ja tuoda näkyväksi sitä, mitä moniammatillinen yhteistyö on. Saimme työn edetessä laajan katsauksen siitä, mitä yhteistyötä viranomaisten välillä on tällä hetkellä olemassa ja onnistuimme tavoitteessamme.

Yhteistyö eri toimijoiden välillä tapahtuu pääosin sähköisesti ja puhelimitse. Jokin viranomaisen on lähisuhdeväkivaltatapatumissa aina ensimmäisenä käsittelemässä asiaa ja siitä lähdetään etenemään tilanteen vaatimalla tavalla. Vaikka asiakkaalle annettaisi esim. poliisin toimesta jonkin sosiaalialan palvelun yhteystiedot, on asiakkaalla itsellä päätösvalta siitä, haluaako hän avun pariin hakeutua. Usein yhteistyö on siis palveluista tiedottamista ja niiden pariin ohjaamista.

5.3 Opinnäytetyöprosessin eteneminen

Opinnäytetyö on osa Tampereen ammattikorkeakoulun ja Poliisiammattikorkeakoulun yhteistä pilottikokeilua. Yhteistyötä oppilaitosten välillä on ollut jo aikaisemminkin ja muutamia yksittäisiä moniammatillisia opinnäytetöitä on jo tehty esimerkiksi ensihoitajaopiskelijoiden ja poliisiopiskelijoiden toimesta. Tässä pilottikokeilussa valmistuu kolme erillistä opinnäytetyötä vuoden 2020 aikana. Opin- näytetyöprojekti alkoi helmikuun alussa 2020. Opinnäytetyön kolmihenkinen tiimi muodostettiin vapaaehtoisista, jotka halusivat mukaan edellä mainittuun moniammatilliseen pilottikokeiluun. Opinnäytetyötiimin muodostivat lopulta ensihoitajaopiskelija, poliisiopiskelija sekä sosionomiopiskelija.

Opinnäytetyön tilaajina toimivat Tampereen ammattikorkeakoulu sekä Poliisi-ammattikorkeakoulu. Näiltä tilaajilta alkuperäinen työn nimi- ja aihe-ehdotus oli “Moniongelmaisen perheen kohtaaminen moniammatillisessa tiimissä”. Aihetta tarkennettiin jo helmikuun aikana koskemaan lähisuhdeväkivaltaa. Tarkennus-muutos sai alkunsa, kun opinnäytetyötiimin oli tarkoitus yhdessä osallistua lähi-suhdeväkivaltaa käsittelevään simulaatioharjoitukseen. Kyseinen simulaatioharjoitus lopulta jäi järjestämättä, mutta aihetarkennus jäi elämään. Aiheen tarkennus koskemaan lähisuhdeväkivaltaa oli perusteltua. Opinnäytetyötiimin sisältä löytyi jo merkittävää kokemusosaamista nimenomaan lähisuhdeväkivalta-asiakkaiden kanssa toimimisesta. Lähisuhdeväkivalta nähtiin myös ongelmana, jonka kanssa jokainen opinnäytetyötiimin jäsen tulisi tulevaisuudessa todennäköisesti toimimaan. Alkuperäinen työaihe moniongelmaisen perheen kohtaamisesta ei tässä valossa näyttänyt tiimille niin otollisena. Harvoin ensihoitajalla on hyödynnettävää ammattitaitoa talousongelmiin, sosionomilla elintapoihin taikka poliisilla kasvatuksellisiin haasteisiin. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet vaativat taas hyvin usein sekä sosiaalista tukea, terveydenhuoltoa että poliisin toimenpiteitä kentällä ja esitutkintaa tekijän saattamiseksi vastuuseen teostaan.

Helmikuussa 2020 tiimi aloitti opinnäytetyön tekemisensä tiedonhaulla. Tiedon-hankintamenetelmämme kohdistuivat jo olevissa oleviin materiaaleihin ja dokumentteihin. Opinnäytetyötiimin omaa havainnointia käytettiin tukemaan kirjallisuutta aiheissa, joista tutkittua tietoa ei ollut tai oma havainnointi erosi jo ole-massa olevasta tiedosta. Opinnäytetyömme teoreettinen tieto pohjautuu monipuoliseen eri lähteiden käyttöön. Lähdekirjallisuuden hankkimiseen on käytetty avoimia tietolähteitä internetistä, sekä monipuolisesti eri aloille tyypillisiä hakukoneita. Hoitotyön kansainväliset lähteet on hankittu CINAHL- ja PubMed tietokantoja hyödyntäen. Suomenkieliset hoitotyön lähteet on haettu joko Google Scholarista tai Medicistä. Painettua materiaalia on hyödynnetty sekä hoitotyön, poliisityön ja sosiaalityön näkökulmiin. Lähteemme ovat lähestulkoon kaikki viimeisen 10 vuoden ajalta. Pedagogiikkaa sivuavat lähteemme ovat hieman vanhempia. Pedagogiikka näyttäytyi opinnäytetyötiimille hitaammin kehittyvänä tieteenalana verrattuna terveystieteisiin tai sosiaalitieteisiin, minkä vuoksi verkkokoulutusta käsitteleviin lähteisiin käytettiin laajempaa aikarajasta. Lähteenä käyttämämme lakiteksti on luonnollisesti aina uusimmasta mahdollisesta säädöksestä. Kaikki opinnäytetyössämme käyttämämme aineisto on julkista. Opinnäytetyötiimi oli jo opinnäytetyöprosessin alussa päättänyt tuottavansa raporttinsa ja työnsä julkisena ja tässä päätöksessä pysyttiin.

5.3.1 SWOT-analyysi ja analyysilausunto

Opinnäytetyötiimi tuotti lähisuhdeväkivaltatyön nykytilasta SWOT-analyysin ja analyysilausunnon. SWOT-analyysi on tarkoitettu työkaluksi toiminnan, projektien ja hankkeiden suunnitteluun. SWOT-analyysi tulee englanninkielisistä sanoista strengths, weaknesses, opportunities ja threats. SWOT on nelikenttämenetelmä, jossa tunnistetaan nykytila sisäisten vahvuuksien ja heikkouksien perusteella ja arvioidaan kehittämistoimenpiteet ulkoisten mahdollisuuksien ja uhkien perusteella. Käytännössä nelikenttä muodostetaan kaavion kautta, jossa vasempaan puoleen kuvataan myönteiset asiat ja oikeaan negatiiviset. Yläosaan kirjataan nykytila ja sisäiset asiat, joihin pystyy itse vaikuttamaan ja alaosaan tulevaisuuden ulkoiset asiat, joihin ei nykyhetkessä pysty vaikuttamaan. Vahvuudet auttavat tekijää menestymään ja saavuttamaan tavoitteensa ja heikkoudet taas estävät menestymästä. Analyysin mahdollisuuksia hyväksi käyttämällä voi parantaa asioita jatkossa ja uhkien toteutuessa menestys jää toteutumatta. SWOT on hyödyllinen vain, jos nelikentän määrittelyiden jälkeen suoritetaan johtopäätösten tekeminen ja suunnitellaan toimenpiteet analyysin pohjalta. Loppu-päätelmät pitävät sisällään heikkouksien muuttamisen vahvuuksiksi ja vahvuuksien hyväksikäytön, sekä uhkien välttämisen ja mahdollisuuksien hyödyntämisen. SWOT-analyysin pohjalta voidaan laatia toimintasuunnitelma asioiden hoitamiseen jatkossa. Analyysit ovat myös jatkuva toiminto toiminnan suunnittelun pohjalle. (Korander 2015, 41-42.)

Opinnäytetiimin analyysilausunnon tarkoituksena on kuvata lähisuhdeväkivallan asiakastyöskentelyn nykytilaa moniviranomaisyhteistyössä, jotta lukija saisi käsityksen siitä, miten tällä hetkellä yhteistyö toimii viranomaisten kesken ja myös yhdessä kolmannen sektorin kanssa. Lopussa lausunnossa avataan vielä tule-vaaisuuden näkymiä.

Vahvuuksina voidaan todeta, että lähisuhdeväkivaltaa on tunnustettu jo vuosituhsia. Raamatun kymmenessä käskyssä ja Kalevalan tekstissä löytyy kannanottoa aiheeseen. Nykypäivänä myös monista laista ja sopimuksista löydämme teon moitittavuutta ja toisaalta velvoitetta toimia asiassa niin yksilö, kuin organisaatiotasolla. Toimintaamme ohjaa muun muassa Istanbulin sopimus, sosiaali-huoltolaki, rikoslaki, esitutkintalaki, lastensuojelulaki, terveydenhuoltolaki, laki asiakkaan oikeuksista ja potilaan oikeuksista, laki lähestymiskiellosta, turvakotilaki ja laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa. Lisäksi toimintaamme ohjaa, ainakin välillisesti, poliisinkin strategioissa mainitut yhteistyövelvoitteet. Esimerkkinä Ankkuri- ja MARAK-työryhmäosallisuudet. Juuri nämä yhteistyömuodot ovat luoneet niissä paikoissa, missä toimintaa on, paremmat edellytykset lähisuhdeväki-vallan tunnustamisen jälkeen puuttua moniammatillisesti tilanteisiin. Toki lähisuhdeväkivaltaa käsitellään vasta neljässä Ankkuritiimissä/poliisilaitoksessa Suomessa. MARAK-ryhmiä onneksi löytyy joka poliisilaitoksesta useampikin kattaen maantieteellisestikin koko Suomen. Vahvuutena voi myös pitää sitä, että kolmannelta sektorilta löytyy joukko auttavia tahoja, kuten Nollalinja, Rikosuhripäivystys, Monika-Naiset liitto ry ja Lyömätön Linja. Virkatyönään poliisi voi auttaa lähestymiskielloasiassa ja sosiaalitoimi ohjaamalla uhri esimerkiksi turvakotiin. Yhteistyö näissä tapauksissa toimii monesti virka-apua antamalla. Myös lastensuojelu- ja sosiaalihuollon tarpeen arvioimiseksi tehdyt ilmoitukset saattavat asian toimivaltaisen viranomaisen hoitoon. Ensihoitajat tutkimuksemme mukaan tekevät yhteistyötä terveydenhuollon sisällä. Ensihoitajat saattavat sairaalasta käsin työskennellessään istua vuoronvaihtopalavereissa yhdessä ensiavun henkilöstön kanssa lääkärijohtoisesti. Sosiaalitoimen yhteistyö on kehittynyt merkittävästi sosiaalipäivystyksen perustamisen jälkeen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Nyt sosiaalityö on ”kriisipaikalla” reaaliaikaisesti tai ainakin saa tiedon sitä hätäkeskuksen kautta.

Heikkoutena lähisuhdeväkivalta-työssä voidaan pitää sitä, että vain kymmenisen prosenttia kaikista tapauksista tulee viranomaisten tai auttajien tietoon. Pelko, riippuvuus ja häpeä estävät uhria tekemästä ilmoitusta kokemastaan väkivallasta. Tutkimusten mukaan vain alle prosentti miesten kohtaamasta väkivallasta tulee poliisiin tietoon. Erityisesti maahanmuuttajainaisilla on suuri riski joutua väkivallan kohteeksi jo kulttuurillisten seikkojen takia. Tutkimuksissa on myös todettu, että vieläkin puuttuu kentältä asiakastyössä kirjallisia toimintamalleja. Moni-ongelmallisten asiakkaiden kohdalla on havaittu, että viranomaistoiminnassa esiintyy vastuunpakoilua. Tällä tarkoitetaan sitä, että kuvitellaan tai halutaan, että joku muu hoitaisi asiaa (kuka ottaa puheeksi ja auttaa masentunutta, päihdeongelmaista ja väkivaltaista toimeentuloasiakasta). Löytyisikö vastaus kirkon diakoniatyöltä yhden luukun periaatteella? Heikkoutena, osin lainsäädännönkin takia, voidaan pitää myös yhteisen alustan puuttumista tiedolle. Toki tietyssä tapauksissa tieto kulkee jo sähköisesti viranomaisten välillä, kun velvoite tiedon antamiselle on syntynyt.

Uhkina voidaan pitää, kuten edellä jo tuli todettua, teknologian hyödyntämättömyys aiheuttaa jatkossakin esteitä yhteistyön paremmalle toteutumiselle, varsinkin kun tekijöitä on yhä vähemmän ja tekeminen on keskittynyttä. Yhteistyö Meri-Rastilassa on eri kuin Askolassa. Maakunnissa palvelut ovat jo kadonneet aikaa sitten kauas, joka tässä lähisuhdeväkivalta-

asiassa on huono asia. Tuttu ja turvallinen ”Reinikainen”, kunnanlääkäri tai oma sosiaalityöntekijä puuttuvat lähiyhteisöstä tänä päivänä, joten asian hoitaminen ja avun saanti on heikentynyt. Hallinnon rakenteiden muutokset heikentävät palveluita vrt. poliisin rakenne- muutokset. Säästöjä on saatu aikaan, mutta rehellisesti tilastoja katsomalla voi todeta palveluiden heikentyneen esimerkiksi rikosilmoitusten kirjaamatta jättämisellä tai sillä, että partiota ei lähetä kotitehtävälle resurssien/välimatkojen takia. Hätäkeskus tai kenttäjohtaja jättää rikosilmoituksen teon asianomistajan kontolle ja sitä kautta myös ongelmansa/hätänsä asianomistajan harteille. Nämä ovat siis jo koettuja muutoksia tehtyjen tutkimusten mukaan. Yhtenä suurena uhkana on pidettävä myös polarisaatiota. Uhriutuva väestö jakaantuu tiettyille alueille. Taloudellinen eriarvoisuus kasvaa tuoden mukanaan ongelmia ihmisten arkeen (päähteet ja mielenterveys). Maahanmuutto kasvaa ja edellä mainitut kulttuuriset erot näkyvät myös lähisuhdeväkivallan osalta viranomaisten ja kolmannen sektorin arjessa. 90-luvun laman jälkiä korjattiin aikanaan viiveellä. Tämän laman seurauksien korjaamiseen ei ole väestörakenteen muutoksen takia tulevana vuosina tekijöitä. Poliittinen päätöksentekokin junnaa paikoillaan ja on omalta osaltaan hidastamassa asioiden kehittymiseen parempaan suuntaan.

Mahdollisuuksien vuoksi ei kannata heittää kirvestä kaivoon. Tahtotilaa kentältä vielä löytyy ja yhdessä rakenteita voidaan muuttaa. Osaava ja motivoitunut henkilökunta kykenee auttamaan niitä, jotka palveluiden piiriin tulevat. Tunnistamista, tiedon kulkua ja asenteita parantamalla kehitystä tapahtuu. Arkea helpottavat sähköiset työkalut, koulutus, motivointi, toimintakulttuurin muuttaminen, johtaminen ovat avainasemassa yhteistyön parantamisessa. Strukturoitu toiminta toimivine verkostoineen, työryhmineen pitää luoda/vahvistaa. Tutkittua tietoa on ja hyväksi koettuja toimintamalleja. Nyt ne pitää avata kentälle, jotta lamppu syttyisi yhä useamman tekijän päässä ja laadukasta toisetkin viranomaiset ja asiakkaat huomioon ottavaa työtä syntyisi. Kuriositeettina eräs toteamus kysyttäessä tutkinnan ryhmänjohtajalta rikosilmoituksen huolellisesta kirjaamisesta (teon juttu-tarkenne); ”ai onko siellä joku perheväkivaltatarkenne?”.

Loppuarviointina voidaan lyhyesti todeta, että lähisuhdeväkivalta kaikissa muodoissaan on tiedostettu ja moniammatillisuuttakin arjessa löytyy. Tutkimuksia ja hankkeita on tehty, koulutuksia on pidetty ja yhteistyöryhmiä aiheeseen liittyen on perustettu. Tärkeää olisi tulevaisuuden kannalta se, että nykyisissäkin strategioissa mainitut rakenteet saadaan kuntoon ja hyvän johtamisen kautta tekijät motivoitetaan tekemään parhaansa asiassa huomioiden organisaation ja varsinkin asiakkaiden tarpeet. Pitää korostaa, että asenteilla ja toimintakulttuurilla on iso merkitys tämänkin asian kehittämässä parempaan suuntaan. Myös yhteisöä ja lähisuhdeväkivallan asiaosaisia tulee kannustaa valistuksen kautta toimimaan tilanteen parantamiseksi ja mielellään etupainotteisesti. Realistisesti voidaan todeta, että lähisuhdeväkivalta ei tule loppumaan, mutta auttamisjärjestelmän hiomisella voidaan jatkossa apua tarvitsevia tehokkaammin auttaa varhaisemmassa vaiheessa, ehkä jopa muutama elämäkin voidaan pelastaa. Tärkeää on muistaa, että jokainen varhaisesti autettu tapaus on myös taloudellisesti kannattavaa.

<p style="text-align: center;">Vahvuudet (S)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Istanbulin sopimus 2015, RL, ETL, SHL, LS lain pykälät - Nollalinja, RIKU, Lyömätön Linja <u>ym</u> kolmannen sektorin auttavat tahot - MARAK ja Ankkuri - ENSKA ja <u>ym</u> strategiat - viestintä; LS- ilmoitukset, SHL- ilmoitukset, virka-avut - ensikodit, lähestymiskiellot -sosiaalipäivystys -sairaalapäivystyksen vuorovaihtopalaveri 	<p style="text-align: center;">Heikkoudet (W)</p> <ul style="list-style-type: none"> - piilorikollisuutta - <u>10%</u> poliisin tietoon ja alle 1% miesten kokemasta väkivallasta, maahanmuuttajat - kirjalliset toimintamallit puuttuvat - vastuunpakoilu - ei yhteistä alustaa tiedon keruulle ja analysoinnille
<p style="text-align: center;">Mahdollisuudet (O)</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaava ja motivoitunut henkilökunta - parempi tunnistaminen, tiedon kulun ja asenteiden parantaminen - arkea helpottavat sähköiset työkalut, koulutus, motivointi, toimintakulttuurin muuttaminen - johtamisen parantamisessa. - strukturoitu toiminta toimivine verkostoineen, työryhmineen pitää luoda/vahvistaa. - Tutkitun tiedon ja toimintamallien hyväksikäyttö. 	<p style="text-align: center;">Uhat (T)</p> <ul style="list-style-type: none"> - teknologian hyödyntämättömyys - taloudelliset ongelmat - hallinnolliset ongelmat <u>esim</u> PORA ja SOTE - palvelut katoavat kauas

Kuvio 8. SWOT-analyysi lähisuhdeväkivaltatyöskentelyn nykytilasta (Koski Matti 2020).

5.3.2 Verkkoitseopiskelumateriaalin toteutus

Opinnäytetyötiimin jäsenistöltä löytyi jo kokemusta lähisuhdeväkivaltatyöstä ja siinä kohdataista ongelmista. Tahtotilamme oli saada tätä tärkeää kokemusosaamista jaettavaksi teorian tiedon ohella nykyisille ja tuleville poliisi-, ensihoitaja- ja sosionomiopiskelijoille. Tästä tahtotilasta muodostui ajatukseksi järjestää jonkin muotoinen koulutus. Alkuperäisenä aihiona opinnäytetyötiimi suunnitteli järjestävänsä luentomuotoisen tilaisuuden.

Opinnäytetyön tilaajina toimivat Tampereen ammattikorkeakoulu ja Poliisiammattikorkeakoulu, joten opinnäytetyön tuotos kohdistettiin näiden oppilaitoksen opiskelijoille. Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheella Valtioneuvosto asetti etätyösuosituksen 16.3.2020 COVID-19-pandemiasta. Tampereen ammattikorkeakoulu sekä Poliisiammattikorkeakoulu olivat siirtyneet etäopetukseen jo viikkoa aiemmin. Poikkeustila jatkui läpi opinnäytetyöprosessin vielä pitkälle syksyyn 2020. Tämä aiheutti poikkeusjärjestelyjä opetuksessa. Poikkeusjärjestelyt poissulkivat koulutuksen pitämisen kasvatusten eli luentomuotoinen, simulaatiokoulutus, työpajakoulutus tai muunlaiset fyysisessä oppimisympäristössä järjestettävät koulutukset eivät olleet mahdollisia järjestää. Täten opinnäytetyötiimi päätti järjestää koulutuksensa verkkokoulutuksena.

Koulutuksen suunnittelu aloitettiin kehosta ja kohderyhmästä. Verkkokoulutuksen kohde-ryhmänä ovat ensihoitaja-, poliisi ja sosionomiopiskelijat, joille aiheen lähisuhdeväkivalta on ennalta tuntematon. Koulutus on suunniteltu siis opiskelijoille, joilla ei oleteta olevan vielä tietämystä aiheesta. Tällöin koulutuksen ei tarvitse sisältää minkäänlaista tietotason kartoitusta. Tämänhetkissä opetussuunnitelmissa poliisi-, ensihoitaja- ja sosionomiopiskelijat käsittelevät lähisuhdeväkivaltaa aiheena maksimissaan muutaman oppitunnin verran. Täten verkkokoulutuksen kestoksi määriteltiin maksimissaan kaksi tuntia. Verkkokoulutuksella halutaan tarjota näihin vaihtoehtoinen mahdollisuus, joka olisi avoimesti kaikkien saatavilla missä vain ja milloin vain. Tällaista verkkokoulutusta voidaan kutsua myös nimellä “ei-reaaliaikainen verkkokoulutus”.

Koska opinnäytetyötiimi koostui kolmesta eri alan opiskelijasta, haluttiin verkkokoulutus myös suunnata kaikille näiden kolmen alan opiskelijoille. Tällä varmistettiin, että jokainen opinnäytetyötiimin jäsen pääsisi syventämään omaa spesifiä ammatillista osaamistaan. Koska verkkokoulutus on suunnattu usean eri oppilaitoksen opiskelijoille, tuli koulutuksesta tehdä avoin kaikille. Nykyisellään eri oppilaitokset siis käyttävät omia suljettuja oppimisympäristöjään, joten nämä eivät olleet toimiva vaihtoehto.

Verkkokoulutuksen päätavoitteena on motivoida oppijaa suhtautumaan lähisuhdeväkivaltaan ja moniammatilliseen yhteistyöhön sen vaatimalla vakavuudella. Tärkeimpänä kehityskohteena haluamme tuotoksen kautta viestiä asiakkaalle, että tulevana ammattilaisena hän työssään voisi kehittää omaa toimintaansa ”out of the box” -ajatteluun, jolla varmistaisi paremman moniammatillisen yhteistyön eri toimijoiden välillä. Tällä hetkellä lähisuhdeväkivaltaa sivutaan opinnoissa marginaalisesti ja keskitytään oman työn tekemiseen, esimerkiksi kuulustelut esitutkinnassa tai mahdolliset kotikeikat harjoituksissa. Tuotoksemme vie opiskelijan tunnistamaan ja reagoimaan lähisuhdeväkivaltaan aivan uudesta tulokulmasta. Tarkoituksemme on vahvistaa moniammatillisen työn otetta työryhmissä ja kolmannen sektorin työn tukena. Pyrkimyksenä on saada oppija ymmärtämään, mitä hän saavuttaa toimimalla huolellisesti ja mitä mahdollisia seuraamuksia asiakkaalle koituu, jos lähisuhdeväkivalta jää huomaamatta tai sen dokumentointi on vajavaista. Kupias ja Koski teoksessaan Hyvä kouluttaja neuvovat aloittamaan koulutuksen “motivointialoituksella”. Aloitammekin koulutuksen nimenomaan negatiivisella näkökulmalla eli mitä seuraamuksia omalla työnteolla saateen edistää. Koska koulutuksen päätavoite on nimenomaan motivointi, eikä tietämyksen lisääminen, emme liitä koulutukseen osaamistasoa testaavaa osiota. Oppijan tietämyksen lisääminen toki kulkee motivoinnin rinnalla läpi verkkokoulutuksen.

Verkkokoulutusmateriaali on jaettu yhdeksään eri osioon. Ensimmäinen osio käsittelee lähisuhdeväkivallan tunnistamista, joka opinnäytetyötiimin teoriakatsauksen mukaan nousee ensimmäiseksi avaintekijäksi koko lähisuhdeväkivaltatyössä. Seuraava osio käsittelee moniammatillisuutta, joka opiskelijoille voi olla entuudestaan tuntematon kokonaisuus. Tärkeää onkin selvittää produktissa lukijalle, mitä moniammatillisuus on. Omat havainnot sekä kokemukset nostivat esiin, kuinka haastavaa oman tehtävän ulkopuolisten tarpeiden huomiointi todellisuudessa on. Tämän vuoksi seuraava osio käsittelee muiden ammattilaisten huomiointia työtehtävillä. Produktissa on omat osiot eri ammattilaisille, koska olemassa olevat

verkkokoulutukset tai itseopiskelumateriaalit eivät spesifejä ammattikohtaisia yksityiskohtia juurikaan käsittele. Ammattiosuuksien pohdintatehtävät koostavat käytännön esimerkeillä opinnäytetyöraportin ja produktin informaatiota suoraan käytännön elämään. Kuten työtehtävillä kirjaaminen jää keikkojen viimeisimmäksi tehtäväksi, myös kirjaamista käsittelevä osuus on sijoitettu verkkomateriaalin loppupuolelle. Kirjaamisen puutteita on havaittu sekä tutkimuksissa, että opinnäytetyötiimin omassa havainnoinnissa. Viimeinen produktin osio on tarkoitettu mieleenpainuvaksi, tunteita herättäväksi ja motivoivaksi osuudeksi.

Verkkokoulutus tarvitsee aina itselleen jonkinlaisen oppimisympäristön eli alustan. Opinnäytetyön tuotos päätettiin julkaista “bulb”-nimisellä alustalla. Bulb on yhdysvaltalainen, alun perin portfolioiden julkaisuun tarkoitettu verkkosivusto. Nykyisellään tätä sivustoa käytetään laaja-alaisesti opiskelussa yli 110 eri maassa. Bulb-sivusto täytti opinnäytetyötiimin toiveet. Alusta on ilmainen käyttää, tuotoksen julkaisuajalle ei ole takarajaa, sivusto on kaikille avoin ilman rekisteröitymistä ja alusta oli helppokäyttöinen. Alusta myös mahdollisti reaaliaikaisen etätyöskentelyn, mikä oli tarpeellista opintojen siirryttyä etäopiskeluun keväällä 2020. Bulb-alustalla verkkokoulutusta pystyi luomaan itsenäisesti ja monessa paikassa samaan tai eri aikaan. Opinnäytetyötiimi tutustui muihin opinnäytetöihin, joissa kyseistä alustaa oli käytetty ja eritoten helppokäyttöisyys muodostui merkittäväksi valttikoriksi alustaa valittaessa. Alustan helppokäyttöisyys mahdollisti ajansäästöä tuotoksen valmisteluvaiheessa. Opinnäytetyötiimin tuli pystyä toteuttamaan verkkokoulutus itsenäisesti ilman ulkopuolisten apua. Esimerkiksi tietotekniikkaan tai grafiikkaan opinnäytetyötiimi ei ulkopuolisten apua hankkinut. Bulb-alusta loi hyvät mahdollisuudet luoda koulutuskokonaisuus täysin kolmen opinnäytetyön tekijän voimin.

Verkkokoulutuksen tuottaminen on ollut vapaamuotoista ja vuorovetoista. Reaaliaikainen koulutuksen muokkaaminen on mahdollistanut verkkokoulutuksen jatkuvan muokkaamisen ja uudelleen kirjoittamisen. Yhteistyötä on tehty tiimin sisällä jatkuvasti. Esimerkiksi kun kirjoittaja A on tuottanut materiaalia verkkoalustalle, on kirjoittaja B jatkanut siitä ja kirjoittaja C vielä lisännyt omia näkemyksiään. Bulb-alusta on mahdollistanut koulutuksen tuottamisen juuri sillä hetkellä, kun tekijälle parhaiten sopii.

Verkkokoulutuksen kirjallinen materiaali on opinnäytetyötiimin itse kirjoittamaa. Tietoperusta verkkokoulutusta varten on hankittu opinnäytetyöprosessin tiedonhaun aikana. Verkkomateriaalin teoreettinen sisältö on opinnäytetyötiimin oma näkemys kokonaisuudessaan, jossa yhdistyy vuoden 2020 aikana tehty teoriakatsaus aiheeseen sekä oma havainnointi. Verkkokoulutus ei sisällä kuvamateriaalia ja yhtä videota lukuun ottamatta muiden tuottamaa aineistoa. Verkkokoulutuksen kuvamateriaali on hankittu palveluista, joissa tekijät voivat jakaa kuviaan kenen tahansa vapaaseen käyttöön. Kuvamateriaalin käyttöön on siis lupa ja verkkokoulutus kunnioittaa kuvamateriaalien tekijänoikeuksia. Videomateriaalia verkkokoulutuksessamme on yhden videon verran. Video on YLE:n tuottama dokumentti. Dokumentti on osa YLE:n perjantai –dokumenttisarjaa. YLE antaa Areena-palvelussa oleville dokumenteilleen luvan upottaa niitä omiin verkkosivuihin. Verkkokoulutuksemme kunnioittaa myös videomateriaalin osalta tekijänoikeuksia. Oman verkkokoulutuksemme lisensoimme “Creative Commons nimeä 4.0 kansainvälinen” -lisenssillä. Verkkokoulutustamme saa siis

kopioida ja levittää missä tahansa ja missä muodossa tahansa. Verkkokoulutustamme voi myös muokata omien mieltymystensä mukaan ja esittää muokattuna. Sallimme verkkokoulutuksellamme myös kaupallisen käytön. Kyseisellä lisenssillä käyttäjien tulee mainita alkuperäisten tekijöiden nimet esitysyhteydessään sekä tarjottava linkki verkkokoulutukseemme. Verkkokoulutusta muokatessa tulee mainita esittäessä, että alkuperäistä verkkokoulutusta on muokattu. Lisensointi hyödyttää myös opinnäytetyötiimin jäseniä yksilöinä. Meillä jokaisella on tekijänoikeudet tekemäämme verkkomateriaaliimme ja ilman lisensointia tai muuta sopimusta, emme pystyisi hyödyntämään verkkomateriaalia itsenäisesti tulevaisuudessa. Lisensioimalla verkkomateriaalin opinnäytetyötiimin jäsen voi esittää verkkokurssia itsenäisesti ilman muiden tiimin jäsenten erillistä lupaa. (Creative Commons 2020; Kalliala 2002, 102-104; YLE 2020.)

6 POHDINTA

Verkkoitseopiskelumateriaalin opinnäytetyötiimi koki toimivana ratkaisuna järjestää koulutusta. Nykymuotoiseen opiskeluun vahvasti kuuluu sen mahdollistaminen missä vain ja milloin vain. Tekemäämme verkkokoulutusta voi käydä läpi vaikka puhelimella linja-autossa halutessaan. Verkkokokonaisuudessamme ei opitun tiedon soveltaminen ole mahdollista, koska verkkoalustamme ei mahdollistanut oppijoille palautteen antamista. Esimerkiksi simulaatiokoulutuksella opittua tietoa pääsisi tehokkaammin soveltamaan.

Aiheena lähisuhdeväkivalta on usein opiskeluympäristöissä henkilökohtainen. Henkilökohtainen kokemus lähisuhdeväkivallasta on jopa voinut toimia motivaattorina sosiaali- ja terveysalalle suuntautumiseen. Opinnäytetyötiimi pohti projektin edetessä, mikä olisi optimaalinen koulutustoteutus käsitellessä lähisuhdeväkivaltaa. Tutkimusta ei aiheesta juurikaan ole, eli lienee aiheellista pohtia saavutetaanko etäopetuksella jotain vai menetetäänkö? Kasvokkain käytävässä kurssissa oppijat pääsevät jakamaan henkilökohtaisia kokemuksiaan aktiivisemmin ja hyviä esimerkkejä varmastikin ilmaantuu keskusteluun. Meneekö kuitenkin kasvokkain käytävä opetus vahingossa väärille raiteille ja keskitytään enemmän henkilökohtaisten tapahtumien purkamiseen, kuin itse oppimiseen? Verkkokurssia läpikäydessä tällainen henkilökohtaisuus jää pienemmäksi varmastikin.

Ensihoitajat, sosionomit ja poliisit tekevät pääsääntöisesti vuorotyötä. Kaikissa ammateissa työuraan kuuluvat täydennyskoulutukset ja jatkuva kehittyminen. Vuorotyöpaikoissa ei aina olekaan mahdollista saada kaikkia koulutettavia saman pöydän ääreen, jolloin omaehtoisesti käytävät verkkokoulutukset tarjoavat hyvän vaihtoehdon. Työpaikoilla verkkokoulutusta onkin lähdetty käyttämään entistä enemmän, kun kaikille koulutuksille ei fyysistä tapahtumaa pystytä järjestämään. Varsinkin Covid-19 aikana etätyöt ovat edellyttäneet työntekijät kokouksiin ja koulutuksiin verkkoyhteyksin. Tämän takia jokaisen ammattilaisen olisi hyvä osata hyödyntää etäopiskelua ja verkkokouluttautumista.

Opinnäytetyön aiheeseen liittyen opinnäytetyötiimin jäsenistöstä löytyy kolmenkymmenen vuoden kokemus poliisina työskentelemisestä, josta viimeiset viisitoista vuotta päätoimisena sidosryhmäyhteistyöntekijänä. Käytännön kokemus on entisestään vahvistanut käsitystä, että lähisuhdeväkivaltateemaa on syytä nostaa eri tulokulmista esille. Käytännön huomio on, että työkaluja yhteistyön tekemiselle on olemassa. Asian tiimoilta on järjestetty työpaikkakoulutuksia. Kuntiin on laadittu virkamiesten yhteistyöryhmien avulla lähisuhdeväkivallan toimintaohjelmia, joissa on kuvattu toimintaprosessit yhteistyöverkostossa. Organisaatioilla on omissa kirjaamisohjeissaan velvoite, mutta monesti omaan työhön liittyvät ydintehtävät vievät tekijän huomion ja tekeminen keskittyy omien vakiintuneiden toimintamallien käyttöön. Niukat resurssit ja kiire aiheuttavat sen, että vain välttämättömin tehdään omassa työssä. Tämänkaltainen “laput silmillä” työskentelytapa johtaa siihen, että monta lusikkaa on samaa soppaa hämmentämässä toisistaan tietämättä ja yhteen mitattuna työmäärä vain kasvaa. Esimerkkinä poliisin kenttäpartiot puuttuvat lähisuhdeväkivaltaan työtehtävällään, kertaluontoisesti poistavat häiriötekijän uhrin luota ja tekevät rikosilmoituksen asiassa. Voi käydä niinkin, että lähisuhdeväkivallan tunnistaminen tai ainakin kirjaaminen jää kokonaan

tekemättä, koska hätäkeskukseen tulleen ilmoituksen mukaan tehtävä ei ole lähtökohtaisesti perheväkivaltatehtävä, vaan johtuu häiriökäyttäytymisestä. Tämän takia tehtävä jää suorittamatta, koska kiireellisemmät tehtävät menevät tämän tehtävän edelle. Poliisille tehdyt sähköiset rikosilmoitukset ovat vähentäneet myös suoran henkilökohtaisen face-to-face avun tarjoamisen asianosaisille. Puhelimitse suoritettujen kuulusteluiden perusteella on vaikea varmistaa, tarttuuko uhri apuun, kun ei saa esimerkiksi rikosuhripäivystyksen korttia käteensä.

Käytännön haasteen moniammatilliselle yhteistyölle luo myös osaltaan erilliset sijainnit ja sitä kautta erilaiset työkulttuurit. Kahvipöytäkeskustelua yhteistyötahojen kanssa ei välttämättä ole, jolloin työtehtävien ulkopuolella ei välttämättä ole mahdollisuutta käsitellä meneitä tapahtumia tai yhteistyötä. Esimerkiksi Tampereella kiireellinen sosiaalipäivystys toimii poliisin kanssa tosin samoissa tiloissa, mutta ensihoito ja muu akuuttihoito taas sijaitseekin omilla paloasemillaan ja keskussairaaloissa. Kouvolaan valmistunee uusi Ratamokeskus vuonna 2021 ja lähes kaikki julkiset palvelut yhdistyvät samaan pihapiiriin. Alle 200 metrin säteellä tulee sijaitsemaan keskussairaala, poliisiasema, sosiaalipäivystys sekä paloasema. Mielenkiintoista on, helpottaako vapaamuotoinen yhteistyö tehtävien ulkopuolella moniammatillista yhteistyötä. Voisi ajatella, että esimerkiksi palautteen antaminen muille ammattilaisille muodostuisi helpommaksi, jos henkilön kanssa on vaihtanut ajatuksia esimerkiksi lounaalla tai työpaikan kuntosalilla.

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön teossa ei olla oltu suorassa yhteydessä lähisuhdeväkivallan uhreihin tai tekijöihin. Opinnäytetyö sekä opinnäytetyöraportti kunnioittavat yksityisyyden suojaa. Aiheena lähisuhdeväkivalta on henkilökohtainen ja sen käsittely vaatii herkkyyttä. Tämän vuoksi aiheetta on käsitelty ainoastaan kirjallisia dokumentteja tarkastellen tuettuna omalla havainnoinnilla. Opinnäytetyötä tehdessä on hyvän tieteellisyyden käytäntöjä. Kirjoittamamme materiaali on rehellistä. Tarvittavat tutkimusluvut opinnäytetyötiimille oli haettu jo etukäteen Polamkin ja TAMKIn toimesta.

Pääosin käyttämämme kirjalliset lähteet ovat vertaisarvioituja. Lähteinä on myös käytetty paikallisia ohjeistuksia, jotka ovat aina tehty kokeneiden ammattilaisten toimesta, eli niitä voidaan pitää luotettavina. Oma havainnointi on kulkenut opinnäytetyöraportin kirjoittamisen rinnalla läpi prosessin ja kirjallista materiaalia on verrattu ympärillä nähtyihin ilmiöihin. Lähde- ja viittemerkinnöillä kunnioitetaan alkuperäisiä tutkijoita ja kirjoittajia.

6.2 Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Pilottikokeiluun osallistuminen on opinnäytetyötiimin jäsenille ollut mieluisaa. Opinnäytetyötiimin puolesta suosittelemme Tampereen ammattikorkeakoulua ja Poliisiammattikorkeakoulua muodostamaan pilottikokeilusta pysyvää mallia. Nimenomaan Poliisi AMK (muuntokoulutus)- opiskelijoiden yhdistäminen Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijoihin oli opinnäytetyötiimille mieluisaa. Poliisi AMK muuntokoulutusta läpikäyvän vahva käytännön kokemus hyödytti opinnäytetyötiimin nuorempia jäseniä, joilla ei käytännön kokemusta vielä niin paljon ollut. Poliisi AMK muuntokoulutettava taas hyötyi Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden hieman laajemmasta ja tuoreemmasta opiskelutautasta. Opinnäytetyötiimistämme täten löytyi sekä käytännön osaamista aiheesta, että myös kykyä AMK-tason kirjalliseen työskentelyyn. Opinnäytetyötiimin näkemys on, että mahdollisia yhteisiä projekteja ammattikorkeakoulujen väliselle yhteistyölle riittää.

Peter Mulholland ja kumppanit vuoden 2019 tutkimuksessaan kertovat, ettei kansainvälisesti juurikaan tiedetä, miten esimerkiksi ensihoitajat onnistuvat moniammatillisessa yhteistyössä. Yhtenä jatkotutkimusaiheena ehdotammekin kvantitatiivista tutkimusta moniammatillisuuden onnistumisesta. Tällainen olisi hyvinkin yksinkertaista toteuttaa esimerkiksi opinnäytetyönä. Kvantitatiivisella tutkimuksella saisi helposti tietoa, miten esimerkiksi poliisit kokevat ensihoitajien onnistuvan yhteistyötehtävillä tai miten ensihoitajat kokevat sosiaalityöntekijöiden kanssa työskentelemisen onnistuvan.

LÄHTEET

Ahola T. & Ahola M. 2016. Väkivallasta turvallisuuteen. Lyhytterapiainstituutti Oy, Helsinki.

Ammattinetti. 2020. Sosionomit (AMK) työelämässä. Luettu 16.10.2020 http://www.ammattinetti.fi/artikkelit/detail/30_artikkeli;direct=true

Ankkuri.fi. 2017. Poliisihallituksen hanke 2017 -533 ISF-P "Ankkuritoiminnan kehittämisen raditoiminnassa". Luettu 15.5.2020
<https://ankkuritoiminta.fi/ankkuritoiminta-eri-poliisilaitoksilla>

Creative Commons. 2020. Tietoa lisensseistä. Luettu 29.9.2020
<https://creativecommons.fi/lisenssit/>

Danielsson P. & Salmi V. 2013. Suomalaisten kokema parisuhdeväkivalta 2012 –Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Luettu 25.3.2020
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/152609>.

Danis F. S. 2016. Teaching domestic violence online: a step forward or a stepbackward. Violence Against Women. 2016,22(12):1476-1483

Direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista. Eur-lex 25.10.2012. Luettu 12.11.2020.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ajl0027>

Djukic M., Adams J., Fulmer T., Szyld D., Lee S., Oh Y. & Triola M. 2015. E-Learning with virtual teammates: A novel approach to interprofessional education. Journal of Interprof Care, 2015; 29(5): 476–482

Duodecim 2019, numero 23. Luettu 11.10.2020
<https://www.duodecimlehti.fi/duo15233>

Edwalds Helena. 2011. Miten työskennellään yhdessä. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Eksote. 2018. Toimintamalli lähisuhde- ja perheväkivallan vastaiseen työhön Etelä-Karjalan alueella.

Esitutkintalaki 22.7.2011/805. Esitutkintalaki. Säädos tietopankki Finlexin sivuilla. Luettu 15.5.2020
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=esitutkintalaki>

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. 2011. Toimintaohje perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kohdanneiden ja väkivaltaa tehneiden hoitotilanteissa.

Fagerlund, M. 2016. Lähisuhdeväkivalta poliisin perheväkivaltatehtävillä. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 123. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Luettu 31.3.2020
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115517/Raportti_123_verkko.pdf?sequence=1

Fernando K., Adshead N., Dev S. & Fernando A. 2013. Emergency department multiprofessional handover. Clinical Teacher August 2013. Vol 10 Issue 4

Haasio A. & Piukkula J. 2002. Oppiminen verkossa. Gummerrus, Helsinki

Haavisto S., Uusi-Hakala P., Santala K-H., 2011. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintaohjelma - Suupohjan seutukunnan toimintamalli. Kauhajoki.

Hackenberg E., Sallinen V. ja Koljonen V. 2019. Parisuhdeväkivallan uhrien riski joutua uusintaväkivallan ja henkirikoksen uhriksi on suurentunut. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim.;135(23):2259-61, Helsinki.

Haikansalo, A & Korander, T. 2017. Opinnäytetyöohje.

Haikonen K. 2010. Suomalaiset tapaturmien uhreina 2009 – kansallisen uhritutkimuksen tuloksia. Luettu 16.6.2020
<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/finsote-tutkimus/aiemat-tutkimukset/aikuisten-terveys-hyvinvointi-ja-palvelututkimus-ath->

Hansen S., Sams A., Jäppinen M. & Latvala J. 2016. Kunniakäsitykset ja väkivalta - selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Ihmisoikeus liitto, Helsinki. Luettu 15.6.2020
https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kunniak%C3%A4sitykset-ja-v%C3%A4kivalta_B5_netiti-002.pdf

Heiskanen M. & Ruuskanen E. 2010. Tuhansien iskujen maa – Miesten kokema väkivalta Suomessa. Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti Julkaisusarja No. 66. Luettu 10.6.2020
https://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/6KHnLcUwR/Full_report_66.pdf
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137215/Tr%2040_18_.pdf?sequence=5&isAllowed=y
http://www.ilky.fi/oppaat/Lahisuhdevakivallan_Toimintaohjelma_170112.pdf

Helminen J. 2017. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Edita.

Hyvinkään perustutkintaryhmänjohtaja. 2020. Haastattelu. Haastattelija Koski M.

Kalliala E. 2002. Verkko-opettamisen käsikirja. Gummerrus. Jyväskylä.

Kanervo M., Nurmi R. & Gerbert N. 2011. Maahanmuuttajanaisen auttaminen. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 2011.

Karakurt G., Patel V., Whiting K. & Mehmet Koyutürk M. 2017. Mining Electronic Health Records Data: Domestic Violence and Adverse Health Effects. *Journal of Family Violence*, Jan2017; 32(1): 79-87. Yhdysvallat.

Katajamäki E. 2010. Moniammatillisuus ja sen oppiminen, tapaustutkimus ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiltä. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Kekoni T., Mönkkönen K., Hujala A., Laulainen S., & Hirvonen J. 2019. Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä teoksessa Moniammatillinen yhteistyö - Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveystieteillä. Toim. Kekoni T., Mönkkönen K. & Pehkonen A. Gaudeamus, Tallinna, Viro.

Kivelä, S., Leppäkoski, T., Kälvinmäki, J., Ruohoniemi, J., Puolijoki, H., & Paavilainen, E. 2016. Miten parisuhdeväkivalta näyttäytyy terveydenhuollossa. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 53(2). Luettu 20.5.2020

<https://journal.fi/sla/article/view/56915>

Kjällman, P. 2011. Rikoksen uhrin käsikirja. Bookwell oy. Juva.

Korander T. 2015. Ideoita innovoinnin ja kehittämisen menetelmistä Polamk:n ja poliisitoimen opiskelijoille, opettajille, kehittäjille, esimiehille ja johtajille. Poliisiammattikorkeakoulu. (Ei saatavilla organisaation ulkopuolisille).

Kupias P. & Koski M. 2012. Hyvä kouluttaja. Talentum. Helsinki.

Lehti M. Henkirikoskatsaus 2019. Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 34/2019.

Leppäkoski T. & Flinck A. & Paavilainen E. 2014. Greater commitment to the domestic violence training is required. *Journal of interprofessional care* 2015; 29(3) s.281–283, Iso-Britannia.

Lidman S. 2015. Väkivaltakulttuurin perintö. Gaudeamus.

Lönnrot E. 1849. Kalevala. WSOY, Helsinki.

Mackey, B. 2017. Paramedic identification and management of victims of intimate partner violence: A literature review. *Australasian Journal of Paramedicine* vol. 14. Australia.

Marttala Piia. 2011. Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 2011.

Mulholland P., Barnett. & Woodorffe J. 2019. A grounded theory of interprofessional learning and paramedic care. *Journal of interprofessional care* jan-feb 2020.

Mönkkönen K., Leinonen L., Arajärvi., Hovatta A., Tusa N & Salokangas K. 2019a. Moniammatillisen vuorovaikutuksen tarkastelua teoksessa *Moniammatillinen yhteistyö - Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Toim. Kekoni T., Mönkkönen K. & Pehkonen A. Gaudeamus, Tallinna, Viro.

Nietola, V. 2011. Väkivaltatyö asiantuntijayhteistyönä. Luettu 15.5.2020

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140422/A_30_ISBN_9789524931397.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Nipuli, S. 2020. Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit: Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. *Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita* 2019:55. Luettu 6.4.2020

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162012>

Noponen T. 2007. Arjen arvet – Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 58/2007. Luettu 17.6.2020

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86731/arjen%20arvet_tiedotteita58.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetushallitus. 2020. Etäopetus ja verkko-opetus. Luettu 21.9.2020

<https://opintopolku.fi/wp/aikuiskoulutus/mietitko-aikuiskoulutusta/opiskelumuodot/eta-opiskelu-ja-verkko-opiskelu/>

Patton-Foushee J. 2017. Domestic Violence, Concussion Injuries, and the Imaging Professional's Role in Identifying Traumatic Brain Injury Radiologic technology, September/October 2017, Volume 89, Number 1. *Yhdysvallat, Pohjois-Carolina*.

Pehkonen A., Martikainen K., Kinni R. & Mönkkönen K. 2019. Asiakas moniammatillisessa kohtaamisessa teoksessa *Moniammatillinen yhteistyö - Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Toim. Kekoni T., Mönkkönen K. & Pehkonen A. Gaudeamus, Tallinna, Viro.

Piispa, Minna. 2011. Parisuhdeväkivallan todellisuus. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 2011.

Pirkkalan yhteistoiminta-alueen ennaltaehkäisevät terveyspalvelut & Heikkinen P. 2019. Lähisuhde- ja perheväkivaltaa kohdanneen hoito- ja palveluketju. Luettu 3.11.2020

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/264582/Heikkinen_Piritta.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Pohjois-Savon liitto. 2014. Selvitys lähisuhdeväkivallan palveluverkosta sekä eri viranomaisten toiminnasta ja roolista Pohjois-Savossa. Pohjois-Savon liiton julkaisu A:80, Kuopio. Luettu 11.10.2020

<https://www.lapepohjoissavo.fi/media/tyokalupakki/a80-selvitys-lahisuhdevakivallan-palveluverkosta-seka-eri-viranomaisten-toiminnasta-ja-roolista-pohjois-savossa.pdf>

Poliisiammattikorkeakoulu. 2020. Polamkin strategia. Luettu 9.4.2020

https://www.polamk.fi/tietoa_polamkista/strategia

Poliisihallitus. 2013. Tietojen kirjaaminen poliisiasiain tietojärjestelmään (PATJA). Ohje 2020/2013/5231, 17.12.2013. Tulostettu Sinetti 16.5.2020.

Poliisihallitus. 2018. Rikoksen uhrin ohjaaminen ja rikosasioiden sovittelu. Ohje POL-2018-41886. Luettu 15.5.2020

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/76792_Rikoksen_uhrin_ohjaaminen_ja_rikosasioiden_sovittelu_ohje_kuopio.pdf?ecad6b9d8466d688

Poliisilaki 22.7.2011/872. Poliisilaki. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Luettu 15.5.2020

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872>

RL19.12.1889/39. Rikoslaki. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Luettu 2.4.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Sawyer S., Williams A., Rotheram A., Williams B. 2018. The knowledge, attitudes and preparedness of Australian paramedics to manage intimate partner violence patients – a pilot study. Australasian Journal of Paramedicine vol.15

Silfvast T., Castren M. & Kurola J. 2016. Ensihoito-opas. Duodecim.

Sisäministeriö. 2019. ENSKA Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019–2023. Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisuja 2019:3. Luettu 15.5.2020 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161300/SM_3_19_ENSKA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sivill, K. Hankekoordinaattori. 2020. Haastattelu 27.10.2020. Haastattelijä Salmi, M. Tampere.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. Säädstietopankki Finlexin sivuilla. Luettu 16.10.2020

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2014. Laatu ja potilasturvallisuus ensihoidossa ja päivystyksessä suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:7.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Suomessa arvioidaan lähisuhdeväkivallasta aiheutuvat kustannukset. Luettu 6.4.2020

https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomessa-arvioidaan-lahisuhdevakivallasta-aiheutuvat-kustannukset

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Ohje terveydenhuollon ja poliisin väliseen tiedonvaihtoon.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6.

Tampereen korkeakoulut. 2020. Avaintietoa korkeakouluyhteisöstä. Luettu 9.4.2020

<https://www.tuni.fi/fi/tutustu-meihin/avaintietoa#expander-trigger--0f217194-a486-4fb3-8a4c-9c349b0bc483>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Luo luottamusta - Puutu väkivaltaan. Verkkokoulutus.

<https://verkkokoulut.thl.fi/login/index.php>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Lomakkeet väkivallan puheeksi ottamiseen ja kirjaamiseen. Luettu 27.3.2020

https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lomakkeet_vakivallan_puheeksi_ottamiseen_ja_kirjaamiseen#V%C3%A4kivaltatapausten%20kartoituslomake

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2012. MARAK (Moniammatillinen riskinarviointikokous) – opas.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2018. Lähisuhdeväkivalta 2017 – tilastoraportti. Luettu 31.3.2020

<https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen/lahisuhdevakivalta>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2017 & 2020. MARAK - moniammatillinen riskinarviointi –sivusto. Luettu 15.5.2020

https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta/marak

<https://thl.fi/documents/605877/3375830/Martta+October+MARAK.pdf/ec2b4786-c2c1-4d32-9fa4-0a3175b996c6>

Tilastokeskus. 2018. Perheet, vuosikatsaus 2018. Luettu 28.3.2020

https://www.stat.fi/til/perh/2018/02/perh_2018_02_2020-01-31_kat_001_fi.html

Tupola S. & Valkama E. 2018. Akuutin lähisuhdeväkivaltilanteen tunnistaminen teoksessa Lääkäriin käsikirja. Duodecim, Helsinki.

Turva J. 2010. Kunniaväkivalta. Systole – aikakauslehti 6/2010.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta – TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Luettu 3.11.2020

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Valtioneuvosto. 2015. Ratkaisujen Suomi - pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma. Luettu 13.10.2020

https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf

Valtioneuvosto. 2019. Osallistava ja osaava Suomi - pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma. Luettu 13.10.2020

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161662/Osallistava_ja_osaava_Suomi_2019_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta. 2015. (SopS 53/2015) Luettu 2.4.2020

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053>

Verkkokoulutus lähisuhdeväkivaltaa työssään kohtaaville. N.d. Luettu 1.4.2020

<https://verkkokoulut.thl.fi/group/puutu-vakivaltaan>

Vertio, K. 2014. Vahvemmat yhdessä. Moniammatilliset toimintamallit arjen turvallisuuden parantamiseksi. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisu 31/2014. Helsinki: sisäministeriö. Luettu 10.4.2020

http://phekaisevatyo.pbworks.com/w/file/fetch/91280424/Vahvemmat_yhdessa_2014.pdf

Vilkka H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi. Helsinki.

World Health Organization. 2010. Framework for Action on Interprofessional Education & Collaborative Practice. Luettu 9.4.2020 https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70185/WHO_HRH_HP_N_10.3_eng.pdf;jsessionid=269FEB59DC09DE74F35274BF53BFBD03?sequence=1

World Health Organization. 2020. Definition and typology of violence. Luettu 24.2.2020 <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>

YLE. 2020. Yle ja tekijänoikeudet. Luettu 14.10.2020 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/11/26/yle-ja-tekijanoikeudet-mita-saat-tehda-ylen-sisalloilla>

Yliruusi J. 2011. Potilaana perheväkivallan uhri. Systole – aikakauslehti.

LITTEET

Liite 1. Verkkomateriaalin käsikirjoitus

Koulutuksen/itseopiskelumateriaalin nimi: -

Muoto: Ei-reaaliaikainen lyhyt verkkokurssi/itseopiskelumateriaali.
Alusta: Bulb. Vuorovaikutusmahdollisuus kommenttiosiossa. Käytettävissä PC/MAC/Älypuhelin

Oppijan tarvittava tietotaso: ei ole/ ei testata

Kesto: Alle 2h, mielellään n. 45min

Päätavoite: Motivointi

Muut tavoitteet: Tiedon lisääminen, hankkimamme teoreettisen tiedon ja kokemustiedon julkaiseminen opinnäyteraporttia helppolukuisempana, oppijan herätteleminen ajattelemaan tehtäviään toisten ammattilaisten ja uhrin/po-tilaan/asiakkaan näkökulmasta

Johdanto

1) Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen

Tekstiosuus

Pari kysymystä

2) Oman ydintehtävän ulkopuolelta ajatteleva

Tekstiosuus

Pari kysymystä

3) Sosionomille/poliisille/ensihoitajalle omat osuudet

4) Kirjaaminen

Tekstiosuus

Pari kysymystä

5) Motivointi

Muutama Mielikuvaharjote/case (mahdollisesti äänite tai video) esim.

1 - sosionomi

2 - poliisi

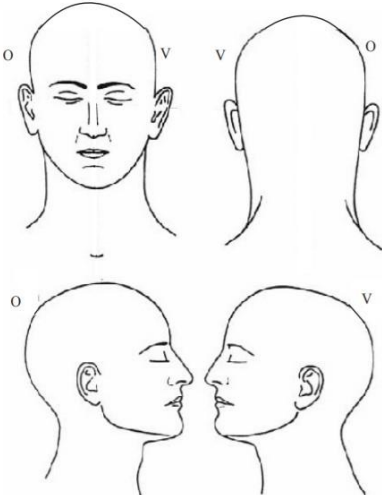
3 - Ensihoitaja

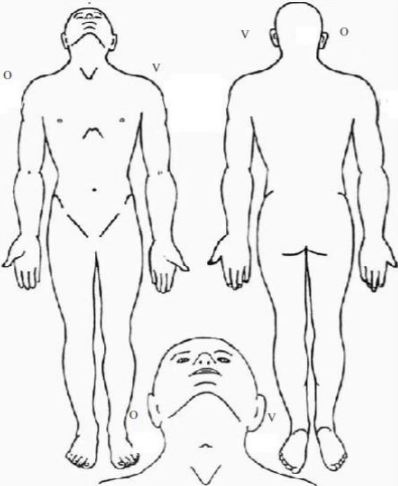
4 - Uhri

Liite 2. Canvas

Tutkimus & Kehittäminen & Innovaatiot (TKI): Canvas-malli, vastuullisen turvallisuustutkimuksen konseptitoimiseksi Palvelumuotoilumalli Canvas: Lähisuhdeväkivallan haasteet moniammatillisessa ympäristössä, Matti Koski			
Täälläkin korostetut ja mainitut läheisyhteistyön ja moniammatillisuuden osat			
<p>5. Kumppanit</p> <ul style="list-style-type: none"> - POLAMK TKI-tiimi - TAMK TKI-tiimi - Tilastokeskus - THL - RIKU - Sovittelutoimisto - poliisilaitokset - POHA 	<p>7. Keskeiset toimenpiteet</p> <ul style="list-style-type: none"> - varmistaa oppilaitoksilta, että tuotos jalkautuu opintoihin valinnaisena opintona tai vahvasti sisällytettyä johonkin olemassa olevaan opintoon - oppilaitosten intrassa asiasta mainostaminen - vastuuopettajat ohjaavat opiskelijat tutustumaan tuotokseen tai jopa opinnäytetyöhön esim. esseen kirjoittamisen muodossa <p>6. Osaamisen kehittäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - teoriapohjaan perehtyminen ja ON-tiimin jäsenien kokemukset kehittää omaa osaamista toistensa avulla. Meidän tapauksessa myös nuoruus ja kokemus yhdistyivät - opintojen tuominen verkkoon lisännyt myös osaamista 	<p>2. Lisäarvo asiakkaalle (eli tutkimus, kehittäminen, innovaatio(t))</p> <ul style="list-style-type: none"> - moniammatillisen yhteistyön avaaminen opiskelijalle itseopiskeluna - motivoi tulevat tekijät laadukkaaseen toimintaan kentällä/työssään - Omassa perustuksessa "out of the box" -ajattelulla parannetaan moniammatillisista yhteistyötä (kts kohta 3) - lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen ja reagointiin liittyvä opintopaketti opiskelijalle verkossa. Tällä hetkellä opintosuunnitelmassa asia sivutaan hyvin ohikaisesti - edellä mainitut seikat voidaan viedä myös itseopiskeluna kolmeen perusorganisaatioon (sosiaali- ja terveys, ensihoito ja poliisi) - vahvistetaan moniammatillisen työn otetta työryhmissä ja kolmannen sektorin toimijoiden työn tukemista 	<p>5. Asiakas yhteydet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhdistetään jatkossakin kahden oppilaitoksen ON-työskentelyä oman työn raportin kautta - Pilotti luo pohjan jatkossa luotavalle yhteiselle oppimis- ja raportointialustalle - Hyödyttävät pilottinakin oppilaitosten henkilökuntaa omassa kehittämissajatuksissaan <p>4. Kanavat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Face-to-face luennot verkkomateriaalin tukena Covid-19 ajan jälkeen - verkko-opiskelu - Teams - älypuhelin - tietokone - tabletti
<p>9. Kustannusten muodostuminen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Käytännössä ei kustannuksia. Pieniä materiaalikustannuksia - Tutustaan opiskelu - ja virkatyönä - Korkeintaan sisäisiä laskutusta 			<p>1. Asiakkaat</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiskelijat - TAMK - Polamk - ensihoitajat työssään - poliisi työssään - sosionomi työssään - toimii on-line
			<p>3. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laadukkaalla perustyöllä tuotetaan parempaa palvelua asiakkaalle tulevaisuudessa - Omassa perustuksessa "out of the box" -ajattelulla parannetaan moniammatillisista yhteistyötä - Yhteistyöllä laadukkaampaa apua asiakkaalle ongelmassaan. Lopputulemana myös taloudellisia säästöjä (kulu nyt 90 milj. /vuodessa) - Asiakas saa kokemuksen kokonaisvaltaisesta asioiden hoitamisesta

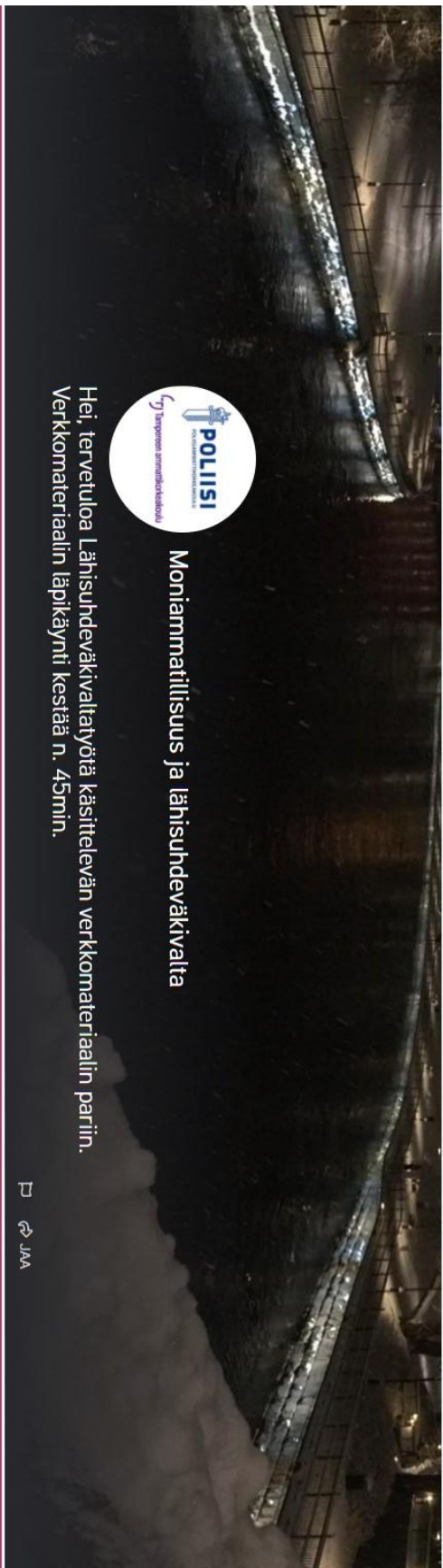
Liite 3. PAKE-lomake

PAKE		PAKE	
KEHOKARTTA Nimi (tarra)		POTILAN NIMI HETU (tarra)	
Henkilötunnus		PERUSTIEDOT (henkilökunta kirjaa)	
PVM / KLO _____		Saattaja: _____ (yksikkö / suhde potilaaseen)	
LÄÄKÄRI _____		Tulopäivä: _____ klo _____	
HOITAJA _____		Henkilöllisyys todettu: ☐ Ajokortti ☐ Passi ☐ Muu, mikä: ☐ Ei mukana ☐ Epäselvä	
VALOKUVAT kyllä ☐ kpl ei ☐		TAPAHTUMATIEDOT POTILAAN KERTOMAN MUKAAN (hoitohenkilökunta kirjaa)	
PIIRRÄ, MITTAA, KUVAILE (koko, muoto, tyyppi, syvyys, suunta ja ikaarvio)		Tapahtumapaikka: pvm _____ klo: _____	
JA NUMEROI VAMMAT esim. X hankauma • mustelma — haava o kuhmuturvotus Z kipu ▲ murtuma / luksaatio # palovamma		☐ Koti ☐ Muu asunto, osoite: _____ Muualla...missä? _____	
		Vamman aiheuttaja: ☐ Tunnettu: _____ (suhde potilaaseen) ☐ Tuntematon, määrä: ☐ Ei halua kertoa ☐ Sama henkilö kohdistanut väkivaltaa aikaisemmin ☐ Lisätietoja (mm. lähestymiskielto, missä tekijä nyt)	
		Tapahtumakuvaus: 	
		Teko / uhkailu: ☐ Lyöty, mällä / mihin ☐ Teräase / aistalo (myös uhkailu) ☐ Ampuma-ase (myös uhkailu) ☐ Potkittu, minne: ☐ Revitty / väräntetty: ☐ Kuristettu, Millä: ☐ Kaadettu / kaatunut: ☐ pahoinpitely tapahtunut ☐ jatkunut maassa	
		☐ Tajunnan menetys ☐ kyllä ☐ osittain ☐ ei ☐ ei osaa sanoa ☐ Seksuaalinen väkivalta ☐ Sanallisesti, miten: ☐ Muuten, miten:	
		Potilaan arvio teosta aiheutuneesta kivusta: 	
Lomake ja valokuvat liitetään lausuntoon oikeutta varten. Potilaan luvalla kopio lomakkeesta ja valokuvat voidaan luovuttaa poliisille suoraan päivystysklinikalta / terveyskeskuksesta.			
Pvm _____	Klo _____	Potilaan allekirjotus: _____	
		☐ Potilas ei kykene allekirjoittamaan	
		☐ Suullinen lupa luovuttaa lomake ja valokuvat poliisille	
Malmin malli - asiantuntijaverkosto 2006		Malmin malli - asiantuntijaverkosto 2006	

PAKE		PAKE	
KEHOKARTTA Nimi (tarra)		PVM / KLO _____	
Henkilötunnus		LÄÄKÄRI _____	
HOITAJA _____		HOITAJA _____	
VALOKUVAT kyllä ☐ kpl ei ☐		VALOKUVAT kyllä ☐ kpl ei ☐	
PIIRRÄ, MITTAA, KUVAILE (koko, muoto, tyyppi, syvyys, suunta ja ikaarvio)		PIIRRÄ, MITTAA, KUVAILE (koko, muoto, tyyppi, syvyys, suunta ja ikaarvio)	
JA NUMEROI VAMMAT esim. X hankauma • mustelma — haava o kuhmuturvotus Z kipu ▲ murtuma / luksaatio # palovamma		JA NUMEROI VAMMAT esim. X hankauma • mustelma — haava o kuhmuturvotus Z kipu ▲ murtuma / luksaatio # palovamma	
			
HOITOYKSIKÖN MERKINTÖJÄ Poliisi ollut tapahtumapaikalla: ☐ kyllä ☐ ei ☐ ei tietoa Rikosilmoitus tehty: ☐ kyllä ☐ ei ☐ ei tietoa Lapset ☐ Kyllä, iät: _____ ☐ ei ☐ ei tietoa ☐ Olette tapahtumapaikalla → missä ja kenen hoidossa ovat nyt? ☐ Lapsiin / huollettaviin kohdistunut väkivalta? ☐ Lastensuojeluilmoitus tehty, minne: ☐ Ei tehty ☐ tehdään myöhemmin, vastuuhenkilö: _____ Muut potilaan huollettavat: Missä ja kenen hoidossa ovat nyt: Potilaan psyykinen tila (hoitohenkilökunnan arvio): Alkometri _____ %a klo _____ Jatkohoito-ohjaus; pvm _____ klo _____ ☐ Osastoille ☐ toiseen sairaalaan: _____ ☐ kotiin ☐ Muualle: ☐ Kirjallinen materiaali annettu: Seuranta: Lisätietoja:			
PAKEN TAVOITTEET: - Parantaa pahoinpidellyn potilaan kokonaisvaltaista hoitoa ja hoidon jatkuvuutta - Parantaa pahoinpidellyn potilaan oikeusturvaa mahdollisessa rikosprosessissa dokumentoimalla tapahtumatiedot ja väkivaltaista seuranneet vammat huolellisesti - Kiinnittää erityistä huomiota perhe- ja läheisuhdeväkivaltaan - Tiivistää terveydenhuollon, sosiaali- ja lääkintäviranomaisten, poliisin ja oikeusviranomaisten yhteistyötä - Antaa potilaalle tietoa auttajatahoista			
Malmin malli - asiantuntijaverkosto 2006		Malmin malli - asiantuntijaverkosto 2006	

Liite 4. Bulb-verkkoitseopiskelumateriaali

bulbapp.com/Tunnistalahisuhdevalkivalta

POLLIISI
Poliisijärjestelmä
Tampereen ammattikorkeakoulu

Moniammatillisuus ja lähisuhdeväkivalta

Hei, tervetuloa Lähisuhdeväkivaltaa käsittelevän verkkomateriaalin pariin.
Verkkomateriaalin läpikäynti kestää n. 45min.

☰ 🔗 JAA

Johdanto	Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen	Moniammatillisuus	Oman ydintehävän ulkopuolelta ajattelminen	Ensihoitajille	Polisille
Sosionomelle	Kirjaamisesta	Loppuharjoite & motivaatioiksi	Lähteet		